

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

(א) עירובין דף טו.
(ב) גיטות יא. ע"ש טו.
(ג) א"ט כחצות דף ו:
מ"ק טו. ע"ש (שמות
פ"ו:). (ד) [קטנה מד:].
(ה) עירובין כג: (ו) לקמן
דף כו: (ז) עמוד ב.
(ח) מועד קטן דף כא.
(ט) [לקמן כו:]. (י) [שם].
(כ) שם, (ל) עין חז"ס.
ב"ק נו: ד"ה בההיא.
(מ) ב"מ כט: (נ) [שם].

הנחות חב"ח

(א) רש"י ד"ה טריד וכו'
דאינו יכול:

תורה אור השלם

(א) אשנתם לָגֹזֶז
(דברית בם בַּשְּׁבֻחַת
בְּיָמֵהֶם וּבְלִקְחֵהֶם בְּכָרֶד
וּבְשִׁבְחֵהֶם וּבְקִיבוּד:
[דברים ג. ו])

(ב) וְהָיָה אֲנָשִׁים אֲשֶׁר
היו במאדים לנפש אדם
[לא יכלו לעשות הפסח
ביום ההוא וַיִּקְרְבוּ לַפָּנִי
מִשָּׁה וַלְפָנֵי אֲהֻרָן בַּיּוֹם
ההוא:] [במדבר מ. ו]

ליקוטי רש"י

א"א בבית סאתים.
אם היה היקפו יותר על
צית סאתים אין מטלטלין
בם אלא צלצול אמות
ואפילו נטעו ממחילה לכן
דעו מוקף לדירה ונס
צט: משום דהוה
דירה שתשמישה
אדיר. נטעו שנטעו
מחילה לכן והיקף לדירה
הוא אצל דירה זו אינה
עשויה לגור תוכה אלא
לגור אחר שחצה לה
לדור שם שומרי השדות
ועשויה להליל מן החמה
ואין מטלטלין בדירה זו
אלא צית סאתים כדמצינן
בפ' שני (דף כב.) כלל
אמר ר"ש ק' אלעזר כל
אור שתשמישו לדירה
כגון דיר וסתר ומקנה
וסתר ואפילו י' כורים
מותר וכל דירה שתשמישה
לאור כגון טורנין
שצדו צית סאתים
מותר יותר מצית סאתים
אסור דלאו דירה הוא דעל
כסור הוא דר עס ויש
טו: אינה לדור זה ממיד
אלא להסחוף זה שומרי
השדה [שם ק. ג]. גבירה
עשרה. דלמדין גוד
אסוק ומחמיו כל
סביטיו והרי הוא מוקף.
ובן גנע. אחד מנקיין
הסלעים. והוא מדי'
אמות עד בית
באתים. והוא וצנה
באיר מחמיוני נעשים
ציתו וכולו כארבע אמותיו
הוא הלך מהלך ארבע כולו
וחצה לו אלפים אמה,
אצל אי הוא טפי מצית
סאתים אין מחמיוני
מועילות לו שהיקף שאינו
עשוי לדירה אינו מועיל
אלא לצית סאתים, להכי
נקט מלרעב אמות ואילך
דלא היה פסוק מדי'
אמות מאי מהלך ארבע כולו
אינה ומחמיוני מאי מתי
גלאו מחצה נמי מקום
לכל אדם ד' אמות נפק
מי שזולתו (לקמן
דף מא:). ושיבולות
מקיפות אותה. שנית

גבולה ציצ מלקורו וצבליה גבולה
גדליה אלא מיעוט צעלמה הוא דקא
הבונה את הבתיה פפור. שטור
משמע נמי מיעד דרך מזה ואפילו
הכי אמר רחמנא ליקרי [וכיכא יא].

הישן תחת המטה

אלא אם כן אינו הוא אלא כשיעור צית סאתים כחצר המשכן^(א) ששיעור זה נחמו חכמים לכל היקף שאינו לדירה ואם גדול הוא מכאן הו כרמית ואין מטלטלין בו אלא בתוך ארבע אמותיו של אדם והאי כיון דצדים הוקף ולדירה אפילו הוא יותר מצית סאתים לטלטל ציה: שתשמישה לאויר.

אינה עשויה דירה זו אלא לגור אור

שחצה לה לשמור השדות ואינה

שחצה דירה להחיר היקף גדול:

שבת בת'. קדש היום על האדם

והוא צהל גבוה עשרה וקנה שם

שציתו: והוא מארבע אמות עד

בית סאתים. גדול הוא מארבע אמות

אצל אינו יותר על צית סאתים: וכן

בנקע. גומא העשויה מששת ימי

צראשית ווליא"ה: וקמה קצורה.

צלמנע: ושיבולות. גבוהות עשרה

מקיפות אותה סביב כל הני מחמיות

יניהו להיקף צית סאתים ולא ליותר

מכאן דלא נעשית לדירה הלך מהלך

אח כולה למחר וחוצה לה אלפים

דכל חללה הואיל וצנה זה באיירה

מבעוד יום הוה ארבע אמות של

מקום שיתה ולהכי נקט והוא

מארבע אמות דאי לא הוה יותר

מארבע אמות מאי מהלך אח כולה

איכא צלא מחמיות נמי ארבע אמות

מקום שציתה אינה ליה דהיינו^(ב) שצ

איש מחמיו וחוצה להן אלפים אמה

דכתיב אל ילא איש ממקומו ואסמון

רצון למילף מקום ממקום ומקום מניסה

כו' כדאמרין בעירובין (דף טו.). ותל

מוקף מחמיות הוא דכל שגבוה עשרה

אמר' גוד אסוק מחמיות שלו והקף

יחד סביב ומחמיות זו אח זו:

מתני' שלוחי מצוה. הולכי דרך

מצוה כגון ללמוד^(ג) תורה ולהקציל פני

רבו^(ד) ולפדות שביים: פטורין מן הסוכה.

ואפי' נשעת חניינן: גמ' בשבתך

בביתך פרט לעוסק במצוה. שאינו

חייב בקריאת שמע ולקמן מפרש

מאי משמע: ובשבתך בדרך פרט לחתן. ואע"ג דהוא נמי צמנה טריד אינטריכי להו תרי קראי דאי הוה כחצי חד כיון דחתן לאו צהדיא כחצי בקרא הוה אמינא לא פטר הכחוז אלא טורח ועושה מלאכת מלוא צידים או מהלך למלוא אצל חתן שהוא יושב וצטל ואינו עוסק אלא טריד צמחצנת צעילה לא פטר הכחוז הלכן מקרא יתירא אשמעינן דפטור מק"ש דטריד צמחצנת צעילה: מאי משמע. מתי קראי פטר למלוא: כי דרך. הולך דרך סחורה: מי לא עסקינן בו. וכי איך יכול לכלול במקרא דרך מלוא עס הרשות והא דרך סתמא כחצי ומשמע נמי דרך מלוא וקאמר רחמנא ליחיי לקרות: אם כן. דעברך מלוא נמי קאי לכחוז צלכת דרך: טריד. לכו טרוד צמחצנת צעילה ומסתפרא כי פטריה קרא משום טרידא פטריה (א) ואינו יכול לעסוק בשני כחד: כונם אלמנה לא טריד. ויכול לקיים אח שמיקן צית משום טרידא בו. האי דפרין משמע ליה דטרדו פוטרתו לפי שאינו יכול לכוון אח לבו והלכן אפי' טענה ספינתו דטרוד צערו ליפטר: שנאמר בהן פאר. כדלקמן^(א) ואצל לאו צר פאר הוא וכשמחפאר מראה צעמנו שאינו אצל: חתן טריד טרידא דמצוה. ואשמעינן קרא דלא מייחיי להסיר דעמו ממחצנת מלוא ראשונה צציל זו הצאה עליו אלא יעסוק צראשונה ויתן לבו להיות צקי דצדי: טרידא דרשות. שאף על פי שהוא חייב לנהוג אצילות של נעילה רחילה וסיכה^(ב) להראות כבוד מתו אינו חייב להצטער: והעוסק במצוה דפטור במצוה מהכא נפקא. משצתך צציתך: ויהי אנשים וגו'. צפסח מדצרי^(ג) קרא צנהה השנית ליציאת מלרים: הכי

פרק שני

סוכה

כה.

קמה קצורה ושבולות מקיפות אותה. אע"ג דמוקי לה צמקנא דעצדי לה צהולא ודפנא לא שייך כאן לאקשווי אי הכי ניטלטל צולה דלאקשי לעיל דהתם צאילן המסכן על הארץ שיש בו סכן וחשיב כמקוף לדירה אצל הכא ליכא סכן אלא אור ורפאי

הקוף ולצסוף פתח לא חשיב מוקף לדירה כדאימא פרק עושין פסין (עירובין דף כד.). **שלוחי מצוה.** הולכי דצדי מלוא כגון ללמוד תורה או להקציל פני רבו ולפדות שביין פטורין מן הסוכה ואפילו נשעת חניינן כן פי' צקונטרס וכן משמע צמחצנ^(א) דקאמר הולכי לדצדי מלוא פטורין מן הסוכה צין ציוס וצין צלילה ומשמע אע"פ שאין הולכין אלא ציוס דאי דלואי ציממא וצלילה אפי' לדצדי הרשות נמי פטירי כדקחני צצרימא^(ב) ועוד עוצדא^(ג) דצצ חסדא ורצה צר רב הונא דגנו ארקחא דסורא^(ד) ומינה אס יכילין לקיים שניהם אמאי פטורין דאנו אדם שיש לו צינית צצגדו ומפילין צראשו מי מייפטר צכן משאל מלוא וצפ' איך צין המודל (דמחצ ד' ג:). גצי המודל הנאה למחצו לו אצידמו אע"פ דמהני ליה פרוטה דצצ יוסף משום דלא שכיחא ואי כל זמן שאצידה צציתו מייפטר מלמחצ ריפחא לעמי אס כן שכיחא היא אלא ודאי^(א) לא מייפטר אלא צשעה שהוא עוסק צה כגון טלית של אצידה ושטוחה לצורכה^(ב) או צנהה שנותן לה מווצות דלא שכיחא צצאוחה שעה יצא עמי לשאלו ממנו וצריך לומר דהכא נמי איירי צצי האי גוונא דאי מייטרי צקיום מלוא סוכה הוו מצטלי ממלוא^(ג): ובשבתך בדרך פרט לחתן. ואף על גב דהוא נמי צמלוא טריד אינטריך תרי קראי דאי הוה כחצי חד כיון דחתן לאו צהדיא כחצי בקרא הוה אמינא לא פטר הכחוז אלא טורח ועושה מלוא צידים או מהלך צמלוא אצל חתן שהוא יושב וצטל ואינו עוסק אלא מחצב צצעילה לא פטר הכחוז הלכן מקרא יתירא אשמעינן דפטור מק"ש דטריד צמחצנת צעילה כן פי' צקונטרס וסוגיא דשמעתין משמע דצמולצנת דצרך ממעט האי דצמלוא קא עסיק וצצילה פ"ק דצרכות (דף א.) הגרסא להפך דגרס התם^(א) צצנתך פטר לחתן וצלנתך דצרך פטר לעוסק צמלוא וגירסא זו מראה דהכי משמע קרא צצנת דידך הוא דמיחייצת צק"ש ולא צצנת דמלוא שאתה יושב ומחצב צצעילת מלוא וצלנתך ממעט עוסק צמלוא דמשמע צלכת דידך ולא צלכת מלוא ומחמן לא הוה ידעינן שאר עוסק צמלוא דדלמא שאני חתן שאין נקל לו כל כך להסיר הטיידא מלבו אע"פ צצטיידא דרשות מייצעי ליה ליחוציה דעמיה ולהסיר מחצנת טרדו: **שהרי נאמר בהן פאר.** לקמן^(א) צשמעתין מפרש מדקא אמר ליה רחמנא ליחוקאל פאלך חצש עלין אח הוא דמיחייצת אצל כולי עלמא פטירי הוא דמשמע ליפנא^(ב) שפטעס חלוי משום דאיקרו פאר ואצל לאו צר פאר הוא וכשמחפאר מראה צעמנו שאינו אצל לא אחא למימר אלא דלא ילפינן מהכא לפוטרו מראה מלוא דשאני תפילין דאיקרו פאר וא"מ ומאי שנא גצי תפילין דאמרין דדוקא ליחוקאל קאמר ליה ולא לשאר אצלים וגצי חלמוד תורה אמרינן פ"ק^(א) דמועד קטן (דף טו.) אצל אסור צמ"מ מדאמר ליה רחמנא ליחוקאל האנק דוס דעצדי שאר אצלים כיחוקאל ויש לומר דצצרי תורה ששינה צו הכחוז מ"ע אינה לן למימר משום דאצל אסור דצצרי תורה אצל צתפילין אמאי הוצרך לומר לו שנית תפילין אס לא צציל שהייתי צצור לאסור: מישאל

צמחצנת צעילה לא פטר הכחוז אלא טורח ועושה מלאכת מלוא צידים או מהלך למלוא אצל חתן שהוא יושב וצטל ואינו עוסק אלא טריד צמחצנת צעילה לא פטר הכחוז הלכן מקרא יתירא אשמעינן דפטור מק"ש דטריד צמחצנת צעילה: מאי משמע. מתי קראי פטר למלוא: כי דרך. הולך דרך סחורה: מי לא עסקינן בו. וכי איך יכול לכלול במקרא דרך מלוא עס הרשות והא דרך סתמא כחצי ומשמע נמי דרך מלוא וקאמר רחמנא ליחיי לקרות: אם כן. דעברך מלוא נמי קאי לכחוז צלכת דרך: טריד. לכו טרוד צמחצנת צעילה ומסתפרא כי פטריה קרא משום טרידא פטריה (א) ואינו יכול לעסוק בשני כחד: כונם אלמנה לא טריד. ויכול לקיים אח שמיקן צית משום טרידא בו. האי דפרין משמע ליה דטרדו פוטרתו לפי שאינו יכול לכוון אח לבו והלכן אפי' טענה ספינתו דטרוד צערו ליפטר: שנאמר בהן פאר. כדלקמן^(א) ואצל לאו צר פאר הוא וכשמחפאר מראה צעמנו שאינו אצל: חתן טריד טרידא דמצוה. ואשמעינן קרא דלא מייחיי להסיר דעמו ממחצנת מלוא ראשונה צציל זו הצאה עליו אלא יעסוק צראשונה ויתן לבו להיות צקי דצדי: טרידא דרשות. שאף על פי שהוא חייב לנהוג אצילות של נעילה רחילה וסיכה^(ב) להראות כבוד מתו אינו חייב להצטער: והעוסק במצוה דפטור במצוה מהכא נפקא. משצתך צציתך: ויהי אנשים וגו'. צפסח מדצרי^(ג) קרא צנהה השנית ליציאת מלרים: הכי

גבולה ציצ מלקורו וצבליה גבולה גדליה אלא מיעוט צעלמה הוא דקא דרשין צציתך וממעטין מניה עוסק צמלאת מלוא דאיכא טרדא אצל חתן דטרדא דמחצנת צעלמה הוא שמשח על עסק צבוליס אי לאו קרא יתירה לא אחמטוט. הבונה את הבתיה פפור. שטור משמע צעילה מלוא. כי דרך. סתמא כחצי וממילא משמע נמי מיעד דרך מזה ואפילו הכי אמר רחמנא ליקרי [וכיכא יא]. שנאמר בהן פאר. פאלך חצש עלין (יחוקאל כד) ואצל מעולל נפטר קרנו ורלאו ואין זה פאר לתפילין [בבבכות ו. ו]. טריד בדרא דמצוה. וכיון דאין מיעוט צעלמא דרשין פטר לחמן מסחין אס ממעטת מיעיה טרדא דמלוא [בבבכות שם].

עין משפט

גר מצוה

כד א מיי פט"ו הל' ד ופכ"ו הלכה ד מהלכות שבת ופ"ו מהל' עירובין הלכה ד סמג לאין סה ועשין דרצנא א טו"ש"ע א"ח ס"י שלו סעף ג: בה ב מיי פ"ד מהל' ק"ש הלכה ח סמג עשין יח טו"ש"ע א"ח ס"י ע סעף ג:

בו ג מיי פ"ד מהלכות אצל הלכה ט סמג עשין דרצנא א טו"ש"ע א"ח ס"י לח סעף ח וטו"ש"ע י"ד ס"י שפ סעף א וס"י שפ סעף א:

רבינו חננאל

יותר מבית סאתים. ושניין החם כדקחני טעמא משום דהויה תשמישית לאויר. כלומר אין שם בית וכל דירה שתשמישה לאויר אין מטלטלין בה יותר מבית סאתים ור"ש שבת בחל שבובה כו' פשוטה היא: מתני' שלוחי מצוה פטורין מן המצוה. מנא לן דתרי' בשבתך בביתך פרט לעוסק במצוה ובשבתך בדרך פרט לחתן ודייקי' מדתוה ליה לקרא למיכתב ובשבת בדרך דמשמע אע"ג דאדיל לדבר מצוה חייב וכתב בשבתך במשמע בלכת בדרך דהוא רשות מוחייבת למקור ק"ש אבל בלכת דמצוה פטיר ש"מ העוסק במצוה פטור מן המצוה אחרת. הא דתניא פרט לחתן והוא דכנס בתולה דטריד טרידא של מצוה ולפיכך פטור אבל מאן דטריד טרידא דרשות כגון שבעה פסניו וכווצא בו חייב בכל מצות ואפי' אבל חייב דאמר מר אבל חייב בכל המצות האמורות בתורה חוץ מן התפילין מפני שגא' בהן פאר והני מילי ביום ראשון בלבד וכן הכונס את האלמנה חייב לקרוא ק"ש. הא מהתם נפקא ויהו אנשים אשר היו טמאים וגו' נרשקו ארונן של יוסף היו דברי ר' יוסי הגלילי

הנחות וציונים

[א] יש להוסיף דבתיב שבו (בארות המים): [ב] בדפרי"ר אימא צ"ל בוחסו: ודמיקו צ"ל צ"ל ג] נדצ"ל בפסח מדקף איירי: קרא: [ד] צ"ל מעובדא (בארות המים): [ה] צ"ל מסצות (דפרי"ר וכו'): בתוס' הרא"ש: [ו] צ"ל לישנא דרש"י (בארות המים): [ז] צ"ל פרק בתרא:

לעזי רש"י

ווי"א"ה. פירוש נקט, גומא. אחד מנקיין הסלעים (רש"י עירובין דף טו ע"א וכן נקט ועיין רש"י טהגה דף יט ע"א ד"ה גממיות וירושין דף סא ע"א ד"ה מלגני ורש"י איוב ל. ו).

(א) פסחים 5: (ב) ברכות
יב. טז: כחצות: ו: מ"ק
ט"ו, (ג) ספרי פ' נשא ט"ו
מד, (ד) שבת דף פ"ג:
(ה) סוטה ג. עיי"ש,
(ו) פסחים ט"ז: (ז) ע"ז
דף ג, (ח) ברכות דף י"ג,
(ט) מכילתא דמילואים
ריש פ' שמיני הכ"ג,
עיי"ש המ"א, וע"ע תוס'
סנהדרין נב. ד"ה ההיא.

(א) גמ' מהו דתימא הוילי ואמר רבא מלכטער: (ב) תוס' ד"ה משום וכו' אפילו היכא למטה זמן חיובא דפסח כז"ל ותיבא זמן הב' נמחק:

רש"י ד"ה ממאי מת
מצוה וכו' שהבהן
מממא בו. עיין טורי אבן
ר"ה דף טו ע"ג ד"ה חייב
אלס:

תורה אור השלם
(א) וַיְהִי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר
הָיוּ מִמַּאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם
וְלֹא יָכֹל לַעֲשֵׂת הַפֶּסַח
בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּקְרְבוּ לִפְנֵי
מֹשֶׁה וּלְפָנֵי אֹהֶל מוֹעֵד
הַהוּא: [במדבר ט, י]

(ב) האנק דם מײַם
אָבֿל לאַ תַּעֲשֶׂה פֿאַרְדֿ
חֲבוּשׁ עָלֶיךָ וּנְעִלֶיךָ
תַּשִּׁים בְּרִגְלֶיךָ וְלֹא
תַעֲמֶה עַל שַׁפֵּם וְלֶחֶם
אֲנָשִׁים לֹא תֹאכַל:
[חוקאט כר, יז]

(ו) והפכתי
לאכל וכל שיריכם
לקינה והעליתי על כל
מתנים שק ועל כל
ראש קרחה ושמתיה
באבל יחיד ואחריתה
ביום מר: [עמוס ח, י]

ט בכ"י וחדדינא
בסוכה אמינא כ"ש
חדדי וכן ג' הרא"ש (בית
יצחק: 3) צריך להוסיף
שתי מצות מצות סוכה
וכו' או שצ"ל שתיים
מצות סוכה וכו' [ג] צ"ל
לרבא (גליון):

על יסודך נמי כד עבדו עמי
עשרה חדשים ויחרט שלם נשאוהו
משמחו צהר חורב צלהם חדש קיון^א
כדכמי (עמות יט) ביום הזה צלו
מדבר קימי ולא נקעו משם עד
עשרים בלחיר של שנה הצלה דכמי
ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים
בחדש נעלה הענן מעל וגו' ויסעו
מהר ה': **ממאי מת מצוה** לאו מת
מלוה דווקא קאלמר דלפי' ממתיק נמי
מת מלוה קרי להו דמלוה להחמיק
צק כגון **המלוה הכפרס**
(ירקתא פה) **א' שהכנס מטמא ב'** שחל
שביעי שלחן, ואע"ג דחזו לאורחא
לא אישתרו דקסבר אין שומעין
וורקין על טמא שדך^א מכל מקום
שמעין מיניה דעוסק במלוה פטור
מן המלוה שהרי נטמאו במתיהן
שצעה ימים לפני הפסח ואף על פי
שטומאה זו תעכב על ידם אכילה
פסקיהו אלמא מלוה קלה הצלה
לידך איך לרץ לדחותה מפני חמורה
העמידה לצא: דלא **מטא** זמן חיובא.
כשנטמאו עדיין לא הגיע זמן אכילה
פסח: אב"י. קרית שמע דמטא זמן
חיוב' בתוך החופה והוא ראוי לכך
אימא לימיי: אב"י פסח דבכרת הוא
אימא לא. יטמאו במת כל שצעה
לפני הפסח: צריכא. למיכתב ביום
ההוא לאשמועינן דעומא חוץ שצעה
דעוסק במלוה פטור מן המלוה:
מדאמר ליה רחמנא ליחזקאל ב'.

דקאמער ליה רחמנא הנני לוקח ממך את מחמד עיניך צגופה וגו' האנק דיום מחים אצל לא תעשה לא תחאכל עליה פארך צדוש על ראשך שאלו כדרך שזר אגלים לפי שאני עושה אותך אות ומופת לישאלך שפך עמידין למוח מחיהן ואין איש מתאכל עליהם אלא אסור בצמפליין: והני מירי ביום ראשון. דעיקר מררזא חד יומא דכנתיב ודארתריה כיום מרי: פשיטא. מאי שנה לא משאר מצות דלאשכחן ורז לעיל דלאכל חייב בכל המצות: **צערא דמטיילא. שהסוכה מעצרתו כגון חמה או זינה או סירה דצדדים שסביב בהן: מביצה ליה ליתובי דעתיה. חוצה עליו ליישב דעתו למנוח: לצידיה. לשמוח: משום ייחוד. דקתם סוכה היו עושין צגוהיהן**" ואין דרך ציאה וציאה שם לרבים תמיד מפני הטורח ושמה ירד התמן לעשות לכרזי וימיחד אחר עם הכלה: **צעד התן. שהמקום נר ופחם ונחו"ל** סוכה ומצות וישואין וכגון שנשא ערב הרגל אצל צחך צמורין מן התפלה. דצעדא כוונה: וכן התפילין. משום דשכיחא ק' ראשון^א ויכולים ליישב דעתן שעה קטנה כדי לקרוא פסוק ראשון: משום

אין קבע לשינה תני חדא ימן
 ויא אידך^א לא קבע ולא עראי
 עלויה וכמה שינת עראי תני
 ורואה קרי^ב אוחז ברצועה

והקור מצער כמו החמה. (ואף דיש לפקפק על פי מדרש [ויקרא רבה טז, ח] אין נסתר מחמתו משא"כ צער קור יתיר חד כסו וכו', *אין משיבין מן האגדה). כל שכן אם באמת יצרך הכהן הלז לנקביו שמותר לו לרוץ חוץ לבית אם אין בחצר בית הכסא של כבוד. ונראה לי שאפילו לקטנים, שאף שאין זה בזיון כולי האי כמו שאמרו בבכורות [מד:] משתינין מים בפני רבים וכו' (וביבמות) [ובעירובין] [מד:] נגידו ליה גלימא. וגבי תחומין הנ"ל בסימן ת"ו החמיר הרא"ש [עירובין שם סימן א] היינו מפני שהוא על פני השדה, משא"כ בחצירו אם אין מטילים בו מי רגלים לפרקים נתיר גם בנצרך לקטנים.

אבל אין להתיר בנדון הנ"ל ובכל צער מקל וחומר דצער בעלי חיים דאורייתא למאן דאמר [כן] [שבת קנח:], וכוותיה קיימא לן כדמוכח בטור חו"מ סימן רע"ב, ותרצה לומר דכל שכן צער אדם, והרי מקלינן בשבותים דשבת גבי בהמה שנפלה למים וכו' [שבת שם] משום צערא. דאין זה ראייה כלל. **דודאי יש לומר *דהקפידה תורה על צער בעלי חיים דחסירה דעת ונפש המשכלת לסבול, משא"כ זה האדם איבעיא ליה ליתובי דעתיה ולקבל מאהבה אשר יארע לו, וכמו שאמרו במסכת סוכה [כה:] על אבל חייב בסוכה אע"פ דמצטער פטור מן הסוכה ודוק. והנראה לפענ"ד כתבתי.**

נאם הטרוד יאיר חיים בכרך

נודע לכהן פתאום ילבוש עצמו תחילה מפני גדול כבוד הבריות וכו', כמו שכתב בתרומת הדשן [סימן רפה] זכרו רמ"א בהג"ה [יו"ד] סימן שע"ב הנ"ל [סעיף א], והרי קיימא לן כמאן דאמר פרק קמא דבבא בתרא [ט.] האכילוני אין בודקין אחריו משא"כ כיסוני משום דצערא גרע מבזיונא. רק שגם על זה יש להשיב שאין לדמות יחד מיני צער ומיני בזיון [עיין תשובה צה ותשובה ד]. ותדע דאם לא כן תקשה על הא דקיימא לן ביו"ד סימן רנ"א [סעיף י] כמאן דאמר האכילוני אין בודקין, ואם כן סבירא לן דצערא גרע טפי מבזיון, וגבי דין סקילה קיימא לן כחכמים שאין אשה נסקלת ערומה וטעמייהו בש"ס סנהדרין דף מ"ה ע"ב משום דגרע בזיונא מצערא דגופא. ועל כרחק תאמר לחלק ביניהם ^{אוצר החכמה} ~~דאמר דלאו כל אפי שווין יע"ש~~.

לכן נראה לי להלכה דאף אם מונח שריר וקים שאין להקל בצער כל דהו ובבזיון כל דהו בדברי חכמים, מכל מקום בנדון הנ"ל כדאי בזיון וכוסף וצער שנתיר לו לרוץ החוצה. וראיה ממה שכתב אור זרוע [חלק ב סימן קמא] והגהות אשר"י [עירובין פרק ד סימן א] ובהגהת שו"ע [או"ח] סוף סימן ת"ד דמדמי יחד חמה זורחת עליו או גשמים יורדים עליו כצריך לנקביו, ושרינן ליה על כל פנים לכנס לעיר, וכמו שכתב הטור ובשו"ע [שם] סימן ת"ו מגמרא ערוכה ריש פרק מי שהוציאוהו [עירובין מא:], ולא יהא גודל הרוח

סימן קצב *

אמר לבי בקשו פני, את פני רום מעלת כ"ת בביאור דיבור תוספות בפרק ב' דעירובין דף כ"א ריש ע"ב המתחיל מפני מה לא נכתבו,

שאלה

האשל הגדול אשר ברמה וכו' הנה אחרי דרך מבוא השלום הראוי לפי כבודו ומעלתו

* אין משיבין מן האגדה. ל"מ לשון זו בש"ס, אמנם קיימא לן 'אין למדין מדברי אגדה' וכן 'אין משיבין באגדה' או 'אין מקשין באגדה'. וראה באנציקלופדיה תלמודית כרך א ערך אגדה. ועיין שו"ת חכם צבי סימן מט שנקט אין משיבין מאגדה, והוא כדברי רבינו כאן.

* דהקפידה תורה על צער בעלי חיים וכו' משא"כ זה האדם איבעיא ליה ליתובי דעתיה ולקבל מאהבה אשר יארע לו. עיין שארית יעקב על התורה פרשת צו שהשיג על דברי המחבר. עיין מטה אהרן חלק ב' ערך צער בעלי חיים דף רנ"ד (בית דוד וציון לנפש חיה).

* סימן קצב. רוב תשובה זו הובאה גם בספרו של רבינו "מר קשישא" ערך הלכה, אם כי בשינוי לשון בכמה מקומות. ובמהדורותינו זו הבאנו כמה פעמים תיקוני לשון בסוגריים מרובעים ע"פ הנדפס שם.

בז א ב מ"י פ"ד מהל' חק ממונ' הלכה ג ועי' בהשגות ונמ"מ סמג עשין סח טו"ע ח"מ ס' שלד סעף ג: כח ג מ"י שס סמג שס טור ש"ע ח"מ ס' שס סעף ג: כח ד ה מ"י שס"ג: יא טו"ע שס ס"ט: 5 י י מ"י פ"ג מהלכות אבדה הלכה י סמג עשין עז טו"ע ח"מ ס' רסו סעף טו:

ליקוטי רש"י

דקם ד' באפה. שא חסנה למקום אחר ושבח קב"ל. מפרו דשומר חנם. עד שלא נתג וכו' [לפיל מר:]. צנישא שבר. שומר נכסר [שבוטות מט:]. תחת המעמיד. מתחייב נמקין כפועל [לפיל מר:]. שומר אבירה. שמה אבדה והמקשה אל תוך צומו נדכתי (דברים כג) ואספתו אל תוך ביתך [ב"מ סב:]. בשומר נפשיעה. בשומר אבדה וחיוב נגיפה ואבדה לשומר נכס מזה הוא דהעוסק במזה פטור מן המזה [שם כט:]. שר מזה [שבוטות מר:]. ד"א בעיא צמיתב ד"ה רפתא צנייא. נשכיל אזהרה מזה שמקיים [בררס לג:].

פשיטא כיון דאפקודא קיימא ד' ברשותיהו' ד' מיל'. צהוליה לגזולתא חייב מתני' כדמוקי לה בירושלמי^א וא"ת ומגליה דקיימא ברשותיהו' אפי' להתחייב על מה שהיה מוקד להכי קאי דקתני ואלתהו' והיזקה דליכא למימר דכי היכי דמסרה לשומר חנם והשאל נכנסו תחת צעלים^ב

ה"ה גזל דלמא שומר הוא דמחייב אבל גזל לא דמלתי דברים שהשומר חייב והגזל פטור שהרי נכשה בהמה הנכשה דהדרא וצפירות שהרקיע מוקפת מוכה בהגזל קמא (לקמן ד' נס): דגזל אומר לו הרי שלך לפניך משום דלא חשיב שניו ולא קניניהו ופטור אפילו נפשיעה דלא קבל עליו שמירה אבל שומר כיון שמתחייב נכשה דלא דר' ובהרקיע כולס אס נעשו נפשיעה כמו כן יתחייב נכשה דהדרא ובהרקיע מוקפת כיון דקבל עליו שמירה דלמא לא יתחייב כזה כמו כזה שאין השומר קונה בשניו ואפילו שואל דקי"ל דאף לשאל שניו כדכר בהנא ורב אסי (לעיל ד' יא:). ואין לומר דמתחייב לפי שאין יכולין לקיים זה מלות השצה דמשתלם מגופו דנשן ורגל חייב מתני' ויש כאן השצה מעליא כשמתחייב אזהרה לבעלים וי"ל דקצרה הוא דגזל נכנס תחת הבעלים דכיון שהולך מרשות צעלים שהיו חייבין בשמירתה ואין הבעלים יכולים לשומרה לפי שגזלה מהם יש על הגזלן לשומרה ולענין מוקדן אקרו צעלים כל מי שצדו לשומרה ולא דמי לתפסו מוקד לר"ע (לעיל ד' יא:). דלפ"י שומר חנם אינו על חלק חצירו דשוקף אין מתכוין להחזיק רב צלו ואינו צא להוציא

כיון דאפקודא. איכא משיכה ושניו רשות דהו' קנויה לכל מילי: דקמו ד' באפה. שלא משכח אלא עמדו בפניה לכל ד' שלא חלק אנה ואנה אלא לקמה לאכול: מעמיד. משמע שאחזה צדו ומוליכה לקמה: הבישה. במקל אמרת לן צהיה דהמעמיד ומשום הכי מייחייב: ולפ"מ נמי דהבישה^א במקל ואשמועינן מתני' דהבישה^ב במקל זו היא משיכה: אלא תחתיו דשומר. והכי משמע מסרה שומר לרועה נכנס הרועה תחתיו ואולי צעלים ומשתעו דינא צהדי שני והראשון מסתלק: שומר שומר שומר חייב. אפילו צאונסין דלמור ליה מפקיד את מהימנת לי נפשיעה איהו לא מהימן לי נפשיעה שנאנסה צ"י המפקיד (ב"מ לו:). צברוידיה. לתלמידו: שומר אבדה. הנכנס אצלת חצירו לצימו כדכתיב ואספתו אל תוך ביתך וגו' (דברים כג:). ד"א בעי צמיתב רפתא צנייא. דהעוסק במזה פטור מן המזה מוצלכת דרך נפקא לן במס' סוכה (ד' נה:).

החזירה למימסר לברזיליה איכא דאמרי מדקתני מסרה לרועה ולא קתני מסרה לאחר ש"מ מאי מסרה לרועה מסר רועה לברזיליה דאורחיה דרועה למימסר לברזיליה אבל לאחר לא צימא מסייע ליה לרבא דאמר רבא שומר לשומר חייב אמרי לא דלמא אורחא דמילתא קתני והוא הדין לאחר: איתמר שומר אבדה רבה אמר בשומר חנם דמי רב יוסף אמר כש"ש דמי רבה אמר בשומר חנם דמי מאי הנאה קא מטי ליה רב יוסף אמר כש"ש דמי בההיא הנאה דלא בעיא למיתבי ליה^א ריפתא לעניא הוי כש"ש איכא דמפרשי הכי רב יוסף אמר כש"ש דמי כיון דרחמנא שעבדיה בעל כורחיה הלכך כש"ש דמי (סימן החזירה לעולם השב חייא אמרת נשבר שבר) איתביה רב יוסף לרבה החזירה

כיון דגזלן קמה ליה ברשותיה גס לענין אונסין יש לתשצ בעלים יותר משוקף והכי משמע לישנא דקמה ברשותיהו' לכל מילי (א) מה שהוא ברשותו לכל מילי יש לו להועיל כאן:

המעמיד

חשיבא הואיל והוא עשה כמו מדליק פשתו של חצירו נזרו של חצירו^א אבל אין לפרש דמחייב מטעם אש דברי הויקא והוי כאלו נותן לשם אש ואע"ג דפטרין נותן סס המות לפני בהמת חצרו שאני התם או משום דלא עבדא דלכלא או משום דה"ל שלא תאכל כדאמר לעיל (ד' מ:). דא"כ מטעם זה ה"ל להתחייב^א אפילו צרה"ר ולא משמע צדוס דוכתא דלחייב ברשות הרבים שן אפילו מקרב בהמתו אלא הפירות ומעמידה עליה: הבישה אמרת לן. ותחילה היה סובר דמעמיד בהמה היינו שמתחייב צדו האפסר ומוליכה ממנו על הקמה ומעמידה שם ולהכי הוה פשיטא טפי: וליסטים נמי שהבישה. לגזולתא כדמוקי לה בירושלמי^א ולא חשיב לה מילתא דפשיטא כמו שהיה מושג המקשה ולא חייב לפרש למה אין פשיטא לפי שקל להבין: בההיא הנאה ד"א קבצי צמיתב ריפתא צנייא. משום דעוסק במזה ודוקא נפשיעה דמחטקס זה כגון שוטח^א לצורכה או משום^ב עסק שרירך לה לאצדה אבל נשכיל שאצדה צמיתו לא יפטר מלמיתב ריפתא לעניא כיון שיכול לקיים שחיהם כדמוכח בסוכה (ד' נה: וס"ו). דלא נפקא לן מקרא דעוסק במזה פטור מן המזה^א אלא דוקא היכא שאינו יכול לקיים שחיהם וסבירא הוא דלאו אדרס שיש לו תפילין בראשו וליציית בצדו ומזוזה בפתחו יפטר מן המזה ועוד דצפרק אין צין המודר (מדרס לג:). אמר דפרוטא דרב יוסף לא שכיח ואי פטרת ליה כל זמן שהאצדה צמיתו שכיח ושיכח הוא^א. פסק ר"ח וה"ג דהלכה כרב יוסף משום דאמרינן באין צין המודר (ס) דכ"ע איח להו פרוטה דרב יוסף ואפילו מאן דשרי למודר להחזיר אצדה לא שרי אלא משום דפרוטא דרב יוסף לא שכיח ואור"י דאיהו ראיח כלל דגס רבה מודה לרב יוסף דעוסק במזה פטור מן המזה אלא דס"ל דלא נעשה שומר שבר ככך וימ"מ הוא נהנה לכך אסור למודר אבל לא הוה שומר שבר ואין לדקדק נמי בשמעתין דהלכה כרב יוסף דמשי רב יוסף לעולם בגינתו המשתמרת וקמ"ל דלא צעין דעת צעלים כדכר אלעזר והכי מוקי לה סוגיא דאלו מציאות (ב"מ ד' נה: וס"ו). כי נראה דרבה קבלה מרב יוסף דקרא כד"א אחי ורבה נמי שהיה מדקדק מתחילה דכשומר חנם דמי לא משמע ליה קרא אלא אסמכתא צעלמא דהא טעמא משום דמאי הנאה קא מטי ליה דלעיל ולא פליגי רבה ורב יוסף אלא בצצרה צעלמא וה"פ דההיא דאלו מציאות (סס ד' נה). אי דמנטרא לרבה כדאית ליה מפשיעה לרב יוסף כדאית ליה מגיבה ואצדה פשיטא דלהא לא נריך קרא^א ונראה לר"י דהלכה כרבה בכל מקום לגבי רב יוסף צר משדה ענין ומחנה כדאיתא צמי שמת (ב"ב ד' קמג:). ואין לפרש דהיינו דוקא בצצא צמרא כמו שיש מפרשים מדאמר צמי שאלחו (גיטין ד' עד: וס"ו). ומצצרה והא קי"ל כרבה ובהא אין הלכה כרש"ג ואין לומר דשמת צההיא מילתא קיימא^א לן דהלכה כרבה דהוה ליה למימר והא קי"ל צהא הלכתא כרבה כדאמר ובהא אין הלכה כרש"ג ועוד דצפרק המפקיד (ב"מ מ:). גבי מפקיד מעות אלא שולחני מותרים ישחמש צהן (לרורים לא ישחמש צהן)^ב לפיכך אס אצדו חייב צאחריות קאמר רב נחמן דקי"ל כוותיה צדיי נאנסו לא דמשום שהחירו לו חכמים להשתמש צהן אינו נעשה רק שומר שבר א"כ צאלו מציאות (סס ד' נה). גבי מה יהא צדיים רבי טרפון אומר ישחמש צהן לפיכך אס אצדו חייב צאחריות לא הוה אלא ש"ס כמו שאמר שם לרבה ואין לומר דהתם מודה רב נחמן דחייב צאונסין משום היתר תשמיש משום דלאלו הכי היה שומר שבר שהיה שומר אצדה דאין זה סבירא דמשום שני סצרות^א דפטור מלמיתב ריפתא לעניא ועוד דמותר להשתמש לא יעשה נשכיל כך שאל אלא ש"ס צעלמא ועוד יש להציא ראיח דהלכתא כרבה מדמוקי סתמא דגמרא מתניתין דהאומנין (ב"מ ד' פ:). הלויה על המשכון שומר שבר מחזורתא דלא כרבי אליעזר דאמר צמלוה חצירו על המשכון ואצד יצבע ויטול מעותיו ולרב יוסף הו"מ לאוקמה אפילו כרבי אלעזר דלמסקנא^א מוקי כוליה אליהו ופלוגמיהו צמלוה לרבי למשכון אי מלוה קעצד אי לא פי' שרירך למשכון להשתמש צו ופוחת לו והולך מהלואתו כך פירש התם צקונטרס וא"כ הו"מ לאוקמה מתניתין באין נריך למשכון דכ"ע מלוה

(א) לעיל מד: (ב) לעיל יא: (ג) ב"מ כט. פכ. שטות מל. מדרס לג: (ד) בפירוקן סוף הלכה א. (ה) לעיל מד: (ו) רשם ד"ה אין שמיך. (ז) שמות כב ד, (ח) לקמן סב: (ט) ד"ה שלותן. (י) ציל לא. ויש כט. (יא) ד"ה (ב"ש). (יב) ד"ה (הא). (יג) ע"י ב"מ מג. (יד) שם סב. ע"א וע"ב, (ט) ע"י גליון הש"ס קידושין ט. ד"ה בא"ד דע"ב.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה פשיטא וכו' דמה שהוא ברשותו:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה המעמיד כו' אפילו ברה"ר כו'. י"צ אבל דהכ"ז פסק דמינ: [ב] ד"ה בההיא כו' אלא דוקא כו'. י"צ והכ"ז פ"צ דסוכה וע"ש צ"ח וס"פ סמג דנשעה שטוק אפילו יכול לקיים שחיהם פטור ע"ש: [ג] בא"ד נראה צ"ח דהכ"ז כו'. י"צ וי"ף וימנ"ס מולקין ע"י:

הגהות וצינים

[א] ציל צמיתב ריפתא לעניא (כ"ה) בירשי ובתוס' (ב"ש תמר): [ב] גיל דציל דקם והאי דיבור ציל אחר הדיבור של מעמיד (מראה אש): [ג] נדציל דהכ"ז: [ד] ציל שומחה (באח"מ, וכו' בכת"י): [ה] ציל שום (ב"ש): [ו] ענין חדש ולא שייך לדלעיל: [ז] ציל קים (ב"ש): [ח] מהר"ש בשם מה' שכנא הגיה דמלת "סברות" ציל שכירות (גליון) והבאה"מ מגיה שתי הנאות:

ד א מיי פ"ז מ'ה' אשוח ה' יט ופ"ז מ'ה' מלוה ה"ז סמג עשן מה ולאין פה טוש"ע אה"ע סימן ע סק"ח וטוש"ע ח"מ סימן קכח סק"ח:
ה ב מיי פ"ז מהלכות נדרים ה"א סמג לאין רמז טוש"ע י"ד סימן רכ"א סק"ח ג:

ליקוטי רש"י

ועמד אחד ופירנס את אשתו חנן אמר רבו. שלא הלה לה כלום אלא שביטל בעלה פירנסה וכו' מנחם חפץ ה"א לא למה הוא לא נשקף היינו הלך מלוה הוא דעמד [בכחות פה]. חנן אמר איבד את מעותיו. שלא אמרתי לך הלוי ואני אפרע אלא אם הלה את האשה מעות למנוחה על מנת ששולם לו הוא חובתה והיא חובתה העל ויחלם כדאמר לעיל במתנות וטוהה ואכלה ועמדה וימאנה טעמא דמילא לא ה' חובתה משלם [בכחות קד:]. מידעם. דבר [בכחות קד:].

הוספות

חנן אמר איבד מעותיו. משום דהוי מנחה אפי' בעמלה ואע"ג דהיינו בעמלות אשתו מ"מ יכול לומר שחיתה מתחפפת ממנשה ידית. וא"ת והא' [אמרין] דפרק השוכר [אח] הפועלים (ב"מ ג' טז:) דרועה שהקדים צדוקים ובעמלות חוזקין [ו] ויטעין שבת מצעל הניח, ואמאי מנחה אפי' בעמלה [הוא]. וי"ל דלא מנחה הוא כיון דברי היקף שאל לא הקדים הארי היה אצל הכהנים, והי"ל (דלא כד' היקף) שהארי אינו ממש עומד ומזון ואינו מילוי כי אם מנחה הארי לא היו בני היקף. וא"ת צדוק חוב [אמאי חוקין] מנחה [ארי] מיניה והלא דרוע לכל שיש לו לפדור חוב וא"ל מנחה, וי"ל דפדור חוב היינו זון אשתו וצני שיתפרנסו ממשעה ידיהם ולא בני היקף. אלא לא נראה, דמקדמא אמרי כן [לא]. וזן את בניו ואת צדוקי אלא משנת דמה שאמר זון בניו לאו פדור חוב. וי"ל דרש"י מיידי שון אשתו ואת בניו שלא בפניו וספיא מיידי בפניו, והו' חידוש (ואף) [דאף] על גב שמתפרנס בפניו ואין מוחה אפי' תשקין להו מנחה. ע"ל דפדור חוב היינו פדור ממש, וא"ת א"כ (ודאי) [אמאי הוין] מנחה ארי, וי"ל דכיול לומר צדוק לפדור חוב מפיסקין ליה דמחיל ל, ואפילו משכחן מפיסקא ליה (והדר) [ומהדר] לי משכחן הלך לאו בני היקף ולכן הו' מנחה ארי"ה. דרש"י י"ה פירוש דרב יוסף. פ"י בשם שטקס מנחות אבדה [ו] וא"ת יסב לו (אילנה) [ומפול] הנאה להקדש אותה פרוטה במקום [ו] שגטולין עליה שכן, וי"ל דלא מצי לדייק לדעת כמה פעמים פדור הוא על ידי מנחת ריפתא לעניא. וא"ת והא' אבדו ארי בעמלה הוא שמנחת מעליו העני דאפילו גבי פדור חוב תשקין ליה מנחה ארי משום דמצי למימר מפיסקא ליה [ו] ולפיכך לא בני היקף, כ"ש הכא גבי פרוטה שאינה מלוה כ"כ והא' לא תשיב הנאה, וי"ל דפדור חוב היינו אותו שפדור חוב עטור מנחת ארי מעליו הלך לאו בני היקף ולכן הו' מנחת ארי, אלא הכא המחזיר עמלו כמנחה הארי מעל עמלו ע"י שמתעסק בנדרים חזירו והרי הוא כאלו טעל

אפי' תימא דברי הכל. דאפי' לרנן דאמרי שחייב ליה להחזיר ליה דמי החוב שפרע בשבילו: גבי מודר הנאה. דהיינו מתני': דידוב על מנת ש"א לפרוע עסקין. כלומר דכשהלוה התנה עמו שלא יהא כח צדוקי' לכופו אלא כשיראה הלוה יפרענו מדעתו הלכך כי פרע ליה מדיד לאותו חוב דאע"ג דאפשר דמודר משום כסופא פרע ליה אפי' כיון דאי צעי לא פרע ליה לאו מדיד יהיב ליה למודר. וכ"ת תינתן פדור לו חובו אלא שוקל לו את שקלו היכי שרי אליבא דרנן איכא למימר דמתניתין לדידהו משכחת לה כגון ששלח את שקלו ונגנב או אבד משנתרמה תרומה דכי ה"ג פטור מלשלם כדמחיל צדוקה וצדוקה (ב"מ טז:) צני העיר ששקלו את שקליהם ונגנבו או אבדו אס משנתרמה תרומה נשבעין לגזרים הלכך כי שוקל מדיד את שקלו מדיד דלא מחייב צה מודר קיהיב וקמ"ל שאל"פ שהיה דרכן לפרוע אותו שרי כיון שאין הגזרים יכולין לכופו: גזירה ש"א לפרוע אביו לפרוע. כלומר דאי אמרי דמדיד פדור לו חובו של מודר כשלוה ע"מ שלא לפרוע איכא למיגור דלמא פרע ליה אע"פ שוה אותו המודר ע"מ שיכפנו המלוה לפרוע הלכך אי מתני' רנן ליכא גוונא דשרי אלא ודאי חנן היא ומותר בכל ענין. ובפרק שני דייני גזירות

דברי חנן היא. דאמר איבד מעותיו שאין למלוה על צעלה של זו כלום הואיל ולא נתן צדוק אלא הצריח ארי מעליו שפירנס את אשתו שהוא חייב לוונה ה"נ כי פרע חובו אבדו ארי הוא שאין לו לפרוע (א) על החוב כלום ולהכי שרי. דאי כהנים גדולים דפליגי עליה דחנן היא כיון דאמרי ישבע כמה הו"א ויטול מן הצעל הכא נמי סבירא להו כי פרע חובו יכול הפדור לגבות מן הלוה ולהכי הו' הנאה גמורה אס אין הפדור חוזר וגובה ממנו ואסור: דידוב ליה ע"מ ש"א לפרוע. מזה דהשאלה כי פדורו זה לא הו' הנאה הואיל ואי צעי לא מצי למיגבא מיניה כלום. ושוקל לו את שקלו נמי מוקמינן ליה לדברי הכל כה"ג שאינו מהנה לו כלום כגון שהוא עמלו שקל את שקלו ושגרו לירושלים ונגנב או אבד לאחר שנתרמה הלשכה והאי לא נחייב צאתו ואלא היה לו לפדורו דהכי קיי"ל (ב"מ טז:) צני העיר ששיגרו את שקליהם ונגנבו או אבדו אס נתרמה תרומה נשבעין השלושין לגזרים שאבדו וצעלים פטורים דחורמין על האטוד ואס קודם שנתרמה הלשכה נשבעין לצני העיר לפיכך כי חזר הנודר ופרע שקלו מותר דלא מהנה ליה כלל: משום לפרוע. דהתם אי הוה פרע חובו הוה מהני ליה: תפ"ד הנאה דהקדש. מפ' בגמרא: דא שנו. דמחזיר לו אצדחתו אבדה שהמחזיר הדירו מנכסיו: דבי מדר דה' מידעם דנפשיה אב"ל וליכא הנאה שאינו מהנהו מנכסיו כלום: אב"ל נכסי בע"א אבדה אסורין ע"ל מחזיר. דמחזיר מודר מצעל אבדה לא מצי מהדר ליה אצדחתו משום דאי מהדר ליה הוה מתהני מצעל אבדה: פרושה דרב יוסף. דאמר רב יוסף העוסק במלוה פטור מן המלוה ולא צעי למיחז ליה פרוטה לעניא בשביל אותה מלוה שמקיים הלכך אין מחזיר לו אצדחתו: פרושה דרב יוסף דא שביח. דלא שכיח כה"ג דלהוי שציק ולא יהיב פרוטה לעניא בשביל אותה מלוה ולא מתהני מיניה כלל לפיכך מחזיר לו אצדחתו: מקום

דא שנו. דמחזיר לו אצדחתו אבדה שהמחזיר הדירו מנכסיו: דבי מדר דה' מידעם דנפשיה אב"ל וליכא הנאה שאינו מהנהו מנכסיו כלום: אב"ל נכסי בע"א אבדה אסורין ע"ל מחזיר. דמחזיר מודר מצעל אבדה לא מצי מהדר ליה אצדחתו משום דאי מהדר ליה הוה מתהני מצעל אבדה: פרושה דרב יוסף. דאמר רב יוסף העוסק במלוה פטור מן המלוה ולא צעי למיחז ליה פרוטה לעניא בשביל אותה מלוה שמקיים הלכך אין מחזיר לו אצדחתו: פרושה דרב יוסף דא שביח. דלא שכיח כה"ג דלהוי שציק ולא יהיב פרוטה לעניא בשביל אותה מלוה ולא מתהני מיניה כלל לפיכך מחזיר לו אצדחתו: מקום

נוסף כגון אם היא בע"ה ששוקל בה להאביה כו' או מלית שוועה לצדקה כו' [כ] ציל במקום (גרי) זריזין ועש"י: [ל] בפני צבי מגיה שאין להפדור חוב על הלוה כלום: [מ] ברש"י שו לא ידביב: [נ] ציל א"ל מציאות. אבל גם שם ליתא לטעמא משום דלא קבעי למיחז בו רק בהכנסו (ב"ק טו ע"ב) (רש"י):

(א) ע"י תוס' ב"ק קט. סדר"ה ב"ח, (ב) כחוטות קול: (א) ע"י ר"ן לקמן מו: ד"ה לווח, (ד) צ"ק נו: ב"מ כט. פב. שטעוה מד: (ה) ב"מ פ"ה ה"א, (ו) ע"י תוס' לקמן לח. ד"ה וזן, (ז) סוכה כה"ה, (ח) ע"י תוס' ב"ק נח. שהארכיו, (ט) ע"י כתובות קח ע"א.

הגהות חב"ח

(א) גמ' דהייב ליה על מנת: (ב) שם דקא מתהני פדורא דרב יוסף: (ג) רש"י ד"ה דברי חנן וכו' לפרוע החוב כלומר וכו' דלדבני כהנים כפ"ל ותיבא על נמחק:

פירוש הרא"ש

חנן אמר איבד את מעותיו ואינו יכול לומר את חובך פרעתי שלם לי וכו' ה"ג זל חוב שצילי ועמד זל ופרעו וזה לא אמר לו הלויני איני חייב לו כלום, וכיון דאילו פרעתי לשם הלוואה לאו כשלוה [הוא] כי פרעתי נמי לשם מלוה לאו מדיד קיהיב ליה: ע"מ ש"א לפרוע. עד שיראה לפרוע מעמלו אלא לא יכול לנאותו הלכך לא מהני [ל] ליה מדיד. כך פס"י ז"ל נפ' גמרא דכחוטות [קד] חק: מידעם דנפשיה אב"ל קמהדר ליה. מזה בעמלה קעבד [ו] ולא מהני ליה מדיד: מהני פרושה דרב יוסף. דאמר רב יוסף העוסק במלוה פטור מן המלוה ולא צעי למיחז ליה פרוטה לעניא בשביל אותה מלוה שמקיים הלכך אין מחזיר לו אצדחתו: פרושה דרב יוסף דא שביח. שומן לו עני צדוקה שעה:

הגהות וציונים

[א] כח בידו לכופו [לפרוע] כצ"ל (הגרי"ש) והמקור [בכח"י]. [ב] בהגרי"ש נוסף ב"מ דרב יוסף אפי' בשו"ה ע"מ ש"א לפרוע אביו אב"ל (ואפשר דאניה גמרה אלא פירוש): [ג] לווח ואב"ה היא נפרעת מבעלה כצ"ל, ופרש"י הוא שם במשנה על דברי חנן (רש"י): [ד] גירסת הרא"ש באיהו נשך (ס"ז) אמר יבנה ליה מאי דהוה הוי לפרש"י. [ו] ולפניו בירוש' אמר דהו' וקים ליה מה דהוה חמי מישרין: [ז] במנחה (כת"י): [ח] זה (כת"י): [ט] ציל [הגרי"ש] (גליון) וכו' (כת"י): [י] דנימא דרש"י הכי לא צ"ל [הדר (כת"י): [ט] ציל חזר ונפ"ל שברו (בא"ה): [פ] כת' ישנים

מכריו של צעל אבדה וטוהה לעני, ה"ג גבי פדור חובו אס הצעל חוב טעל מעות מזה לפדור חובו כמו ק היה אסור:

(א) ג"צ ח; (ב) שס קלט
(ג) ב"ב קלט; (ד) גיט
נ; (ה) וע"ע תוס' ב"
ח: ד"ה אכפיה, (ו) ע
ב"ב קלט ע"ב.

1. *Chlorophyll a* (Chl *a*)

הודפס מאתר אוצר החכמה tablet.otzar.org עמוד 109

לו בחייו הן לישא אשה אח"כ או ליתן לבע"ח
שלו לענין זה לא היה דעתו ליתן כלום וכן
מבואר במרדכי ובאה"ע סי' ע' סעיף א' עב"ש
דמתנה ליורש חשיבא רק כירושה ולפ"ז אף
מטלטלין שנתן יכול בע"ח שלו לגבות דבחייו
לא הוי אף כיוורש דליהוי בו דין מטלטלין דיתמי
דלא משתעבדי ולזה פריך שפיר בש"ס ל"ל
תקנת אושא לאשמועינן דאמדינן דעת הנותן
כמש"ל הא מוכח מהא דשלח רבין זה דאמרינן
סתם ניונות מנכסיו ואמרינן בב"ב דף קל"ט
הטעם דבמקום פסידא דאלמנה עשאוהו כיוורש
והיכא דליכא פסידא חשוב כלוקח ולפ"ז אם יש
לה נכסים שירשה מאביה שלא הכניסה לבעל
יכול לומר להאלמנה שבאה לגבות הנחתי לך
מקום לגבות שתיוון מהם וא"כ אמאי תנן ניונות
מהם סתם הא יש לה זכות בנכסים שחוכל למכור
בטובת הנאה אם ימות הבעל וא"כ היה לבי"ד
למכור מקודם זכות שלה בט"ה ומוה תיוון
האלמנה והמותר שלא תספיק למזונותיה ישלם
הבעל ומוה מוכיח הש"ס דכל מתנה ליורש לא
הוי אלא ליורשו לאחר מותו כמ"ש הש"ס
והמרדכי כמש"ל מטעם דאמדינן דעת הנותן כך
וא"כ ה"נ דהבעל הוי יורש שלה והנכסים
שהכניסה לו הוי כמו נותן מתנה ליורשו דלא
הוי רק לירש לאח"מ ואמדינן דעתה שלא
הכניסה לו לענין זה שלא ישאר לה שום זכות
אף לאח"מ ומה שצריכה בחיי' לשלם להאלמנה
לא הקנה לו כלום והיינו דפריך הש"ס גדולה זו
אמרו אף באשה לבעלה שלא חשיבא כנותנת
כל נכסים ממש דנשתיירו לה דמי הטובת הנאה
ואפ"ה אמרינן דאמדינן דעתה מכ"ש בנותן כל
נכסיו דלא חשיב כלוקח מטעם זה וע"ז משני
הש"ס דלא מוכח מידי דהתם ליכא דטרח כלומר
דהתם חשיבא יותר כנותנת כל נכסיו דהא אף
טרחתה מה שהיא עושה נותנת לו ולא הניחה
לעצמה כלום לכך אומדנא גדולה היא דלא הכניסה
לו רק מה שישאר אחר מותה ומה שצריכה בחיי'
לשלם להאלמנה לא הקנה לו כלל כדי שיהיה
לה לשלם מה שחייבת להאלמנה אבל הכא איכא
דטרח דבאב שנתן לבנו השאיר לעצמו מ"י
שיכול לזון את עצמו ואת אשתו במ"י ליכא

בפשיטות דקודם מסירה בעודה ארוסה כתובתה
של אב ואחר מסירה כתובתה שלה אלא ודאי
דלענין כל שבח נעורים לא יצאה מרשות האב:
דף מ"ט ע"ב בתוס' ד"ה אכפייה רבא א"נ
קצבו בני העיר וכו'.
לכאורה תמוה דא"כ האיך מייתי ראיה להא דאי
אמיד כפינן דמיירי בלא קצבו ואפשר שמפרשי'
גם הא דאי אמיד כפינן דמיירי בקצבו בני העיר
שיפרנסו עניים שלהם דאז כופין לאב לפרנס
את בני העיר כמבואר ביו"ד:

בא"ד דאיכא תרתי לאוי וכו'. קשה לי דא"כ
לא א"ש הא דפרוטה דר"י דהא דפטור
מליתן לעני הוא רק משום דעוסק במצוה פטור
ממצוה ואי איכא לאוי בצדקה ודאי דאין עוסק
במצוה פטור מדבר שיש בו לאוין:

בגמרא אלמנתו ניונות מנכסיו וכו'. בש"מ
הביא בשם הרא"ה שתמה על זה על
מה דהוכיח הגמרא דבנותן מתנה לבנו הוא
ואשתו ניוונין מהן מהא דשלח רבין הא בב"ב
אמרינן דדוקא התם דבעל במקום פסידא עשאוהו
כיוורש משא"כ בנותן מתנה דבכ"מ עשאוהו
כלוקח אפשר דאינה ניונות. ועוד קשה לי מה
דמשני הגמרא איכא דטרחן דע"כ בלית ליה
מיירי כיון דמשום טירפא אתא עלה וא"כ מה
בכך דאיכא דטרח הא כל בע"ח גובין ממשעבדי
היכא דליכא ב"ח אף דאיכא דטרח. ועוד קשה
דאי מטעם טירפא הוא א"כ אי נשא אשה אח"כ
א"י לטרוף ממתנה הקודם. ובש"מ הביא
הירושלמי דמנסבין ליה אשה אחר המתנה ומטעם
דמי לא מסרינן ליה אשה שפחה לשמשו אלמא
דלאו משום טירפא הוא. לכן נלפענ"ד דהא דנקט
הוא ואשתו ניוונין מהן מיירי בין באשה הצריך
לה ובין באשה שא"צ לה ואשה הצריך לה בכלל
תוא היא דהא מסרינן לו שפחה לשמשו וכ"ש
אשה ולא היה צריך למיתני כלל אשתו וע"כ הא
דנקט אשתו מיירי באשה שאין צריך לה כגון
במורד עליה או באלמנתו וקמ"ל דג"כ ניונות
וע"כ הוא מטעם שכתב הש"ס דאמדינן דעת
הנותן מתנה להיורש שאינו נותן אלא מה שישאר
לאחר מותו ומהני לענין שאינו יכול ליתן לאחר
אח"כ וגם לענין שאר יורשין אבל מה שצריך

דלא כהטו"ז יו"ד (סי' ק"צ סק"ו) ועי' בית לחם יהודה יו"ד (סי' ס"ו סק"ד), וא"כ בהקדים אבר שהנשמה תלוי' בו הא אי אפשר זה בלא זה דחיות כל האברים תלוי' בזה האבר והנשמה תלוי' בו, וכיון דכל האברים צריכים לזה האבר הוי כמים ומלח לגבי עיסה דהוי כמין במינו, וא"כ לא בטל היניקה של האבר שהנשמה תלוי' בו בכל אברי הבהמה דהוי מין במינו דלא בטל לר' יהודה, וא"כ י"ל דזה כוונת ר' חסדא בתמורה (דף י"א) מודה ר"י בדבר שעושה אותה טרפה, דכיון דהוי אבר שהנשמה תלוי' בו הוי כמין במינו לגבי שאר אברי הבהמה, ולא בטל היניקה של האבר שהקדים בכל האברים ומודה ר"י בזה דאמר' פשטה קדושה בכולה, דהאברים יונקים מהדדי ונעשה כל האברים הקדש מהיניקה של זה האבר, דכיון שהנשמה תלוי' בו וצריך זה לזה הוי כמין במינו דלא בטל לר' יהודה, וא"כ הא דקאמר ומודה ר"י ולא ר"מ כיון דר"י הוא דס"ל מין במינו לא בטל, ודו"ק כי נכון הוא.

שהוא מין ומינו ודבר אחר סלק את מינו כמו שאינו ושאנו מינו רצה עליו ומצטלו ע"ש, וכיון דבכל האברים יש שומן ובשר א"כ אף לר"י בטל היניקה של רגלה בכל האברים, דהיניקה של שומן בטל בבשר האברים והיניקה של בשר בטל בשומן של האברים, דסלק את מינו כמו שאינו ואינו מינו רצה עליו ומצטלו, ושפיר שייך ציטול בהיניקה אף לר' יהודה, וא"כ הא דס"ל לר"י דהאומר רגלה של זו עולה דלא הוי כולה עולה, אף דכל האברים יונקים זה מזה, דבטל ברוב דהוי כאינו מינו וז"ב, אף זה דוקא בהקדים אבר שאין הנשמה תלוי' בו, אבל בהקדים אבר שהנשמה תלוי' בו, הא מבואר בחוס' בי"א (דף ל"ט ע"א) ד"ה משום וכו' דמים ומלח לגבי עיסה הוי כמין במינו, כיון דאי אפשר לעיסה בלא מים ומלח וצריך זה לזה הוי כמין במינו וכ"כ בשו"ת הרשב"א ח"א (סי' ת"ק), [ועי' ערוך השלחן הספרדי (סי' נ"ח ס"ק י"ג) הוכיח מלשון האיסור והיתר (כלל כ"ה דין ו') דכה"ג לאו דוקא לענין דשיל"מ אלא לכל ענין חשיב מין במינו ועי' טהרת המים (מערכת הדל"ת דף י"ב ע"ד) הניא כן בשם המג"א (סי' שצ"ו סק"ט)]

סימן גא

במבטל מצות צדקה דעובר בלאוי דלא תאמץ ולא תקפוצ, בענין עוסק במצוה פטור מן המצוה דלשיטת התוס' היא רק באי אפשר לקיים שניהם, בעוסק במצוה אי פטור מלאו דשב וא"ל תעשה, בדברי הצ"ח דעוסק במצוה אינו פטור ממצוה החמור.

לענין הוי כש"ש, ופירש"י דהעוסק במצוה פטור מן המצוה כסוכה (דף כ"ה ע"א), ועי' ש"ס שזעזע (דף מ"ד ע"ב) וז"מ (דף כ"ט ע"א) וכ"ד, והיכי מצי למפטרי' מצדקה משום עוסק במצוה פטור מן המצוה הא בצדקה איכא תרתי לאוי ואטו היכי דעוסק במצוה מצי למעבד איסורא, עכ"ק, והיא קושי' נפלאה. (ועי' מחנה"ש חו"מ (סי' רמ"ה סק"ו) מבואר ג"כ דבלא תעשה ל"ש עוסק במצוה וכו').

א) הנה ראש המדברים בקושי' זו הוא הגאון בעל חו"ד בספרו נחלת יעקב עה"ת (פ' ראה דף כ"ז ע"א), ושו"ת מהר"ל חיות (סי' י"ד) ובספרו מטבע הברכות (סי' א' ד"ה אמת) ובהגהותיו לש"ס סוכה (דף כ"ה ע"א) ובשו"ת יד אלעזר (סי' ל"ד) בתשובתו להגאון ר"ל חיות ז"ל הנ"ל, [וע"ע בקושי' זו בשו"ת תורת חסד חו"מ (סי' ל' סוף אות ב') שו"ת שם ארי' הוספות (סי' ג' ד"ה ובה) שו"ת ברית יעקב חו"מ (סוף כ"א) שו"ת מהר"י הכהן מה"ק חו"מ (סי' ו') שו"ת בית יצחק יו"ד

ג' לסדר עקב חשמ"ו לפ"ק פה ברוקלין יצ"ו

שלום וכט"ס לכבוד ידידי הה"ג החריף ובקי בחדרי חוריה משנתו זך ונקי ירא וחרד לדבר ה' וכו' מו"ה יעקב נחמן שטויבער שליט"א.

אחד דש"ה"ט וש"ת זא"ר, — הנה נכדי הנ' המפואר מו"ה שרגא שמואל נ"י ה' אצלי בשב"ק נחמו העל"ט, ואמר לי ששמע מכת"ה צעת השיעור קושי' עלומה בשם האחרונים, בחוס' כחוצות (דף מ"ט ע"ב) ד"ה אכפיה רצא וכו' שכתבו בסוף דצריהם, דהלכך אכפיה רצא לר"ע ז"ל לצדקה אף דהוי מצוה שמתן שכרה בצדה, משום דצדקה איכא תרתי לאוי לא תאמץ את לבבך ולא תקפוצ את ירך (דברים ט"ו ו') וכה"ג כופין, וכ"כ החוס' ז"ב (דף ח' ע"ב) ד"ה אכפיה לר"ע וכו' וחולין (דף ק"י ע"ב) ד"ה כל וכו' וכ"פ הרמב"ם (פ"ו ממ"ע ה"ב) וש"ע יו"ד (סי' רמ"ז סעיף א'), וקשה דצ"ק (דף נ"ו ע"ב) קאמר ר' יוסף שומר אצידה כשומר שכר דמי דהיא הנאה דלא בעיא למיחזי ליה ריפתא

על דין עוסק במצוה פטור מן המצוה המבואר במשנה סוכה (דף כ"ה ע"א) ובמשנה ברכות (דף י"ז ע"ב) ע"י פירש"י לקמן (דף י"ח ע"א) ד"ה פטור מק"ש משום דעוסק במצוה עכ"ל, וקשה דבמאי פליג רבה על ר' יוסף, ועי' קלות החושן (סי' ע"ב ס"ק ל"ד) ונתיבות המשפט (סי' רס"ז סק"ג), ולפי הנ"ל י"ל דלכאורה קשה על דבריו הנ"ל דעשה דהשבת אצידה דוחה הלאוין דלא תאמץ ולא תקפוך, דבצ"מ (דף ל' ע"א) פריך דל"ל קרא דוהתעלמת לכהן והוא צבית הקצרות דאין עשה דהשבת אצידה דוחה ל"ת דלנפש לא יטמא בכהנים, וזו לא דחיין איסורא מקמי ממונא ע"ש, ומבואר דעשה דהשבת אצידה דהוי עשה דממונא אינו דוחה ל"ת, והטעם י"ל דהא עדל"ת ילפי' ביצמות (דף ד' ע"א) מכלאים בציית, ומבואר בכחוצות (דף מ"ו ע"ב) וקידושין (דף ג' ע"ב) דממונא מאיסורא לא ילפי', ע"כ ליכא למילף בעשה דממונא דעדל"ת מכלאים בציית דממונא מאיסורא לא ילפי', ע"כ פריך שם בצ"מ דבעשה דממונא ל"א עדל"ת וז"פ, וא"כ לכאורה ליכא למימר כדבריו הנ"ל דעשה דהשבת אצידה דוחה הלאוין דלא תאמץ ולא תקפוך דבעשה דממונא ל"א עדל"ת, אך י"ל לפי"מ שכתב בשו"ת תורת נחאל (סי' כ"ז) דזה אי ילפי' איסורא מממונא או להיפוך ממונא מאיסורא תלי' בפלוגתא, דלמ"ד בצ"מ (דף כ"ז ע"ב) סימנים דאורייתא לדידי' ילפי' איסורא מממונא ולהיפוך, ולמ"ד סי' דרבנן לא ילפי' איסורא מממונא ע"ש, ובבאר יעקב על או"ח (דף ל"ט ע"א) דתלי' בפלוגתא דרב ושמואל בצ"ק (דף מ"ו ע"א) דלרב דס"ל הולכין בממון אחה"ר ס"ל איסורא מממונא לא ילפי' ושמואל ס"ל איסורא מממונא ילפי' ע"ש, וא"כ י"ל דש"ס צ"מ (דף ל' ע"א) הנ"ל קאי למ"ד איסורא מממונא לא ילפי' וה"נ ממונא מאיסורא לא ילפי' ע"כ קאמר דבעשה דממונא לא אמרי' עדל"ת דלא מוכח מכלאים בציית דהוי איסורא, ור' יוסף י"ל דס"ל כמ"ד ילפי' ממונא מאיסורא וא"כ שייך בעשה דהשבת אצידה עדל"ת, ושפיר י"ל דעשה דהשבת אצידה דוחה ב' לאוין דלא תאמץ ולא תקפוך, ושוב י"ל בעשה דלדקה דהעוסק במצוה השבת אצידה פטור ממצוה דקה ואי דלדקה איכא ב' לאוין הא בהלאוין י"ל עדל"ת וכנ"ל, ומעתה מיושב היטב קושי' הנ"ל דאמאי ס"ל לרבה שומר אצידה הוי שומר חנם הא בודאי לא פליג על מתני' דעוסק במצוה פטור מן המצוה, ולהנ"ל א"ש דהא בצ"מ (דף כ' ע"ב) ס"ל לרבה איסורא מממונא לא ילפי' ע"ש שהודה לדברי ר' עמרם שהקשה לו היכי פשיט מר איסורא מממונא, ועוד דבבבבבב (דף י"ט ע"ב) קאמר לרב איסורא מממונא לא ילפי' ובשבת (דף כ"ב ע"א) ופסחים (דף ק"א ע"א) קאמר אביי כל מילי דמר עביד כרב ע"ש, וכיון דרבה ס"ל איסורא מממונא לא ילפי' ה"נ ממונא מאיסורא לא ילפי' דזה בזה תלי' כמ"ש בדברי מנחם על

ח"ב (סי' ס"ה אות א') חמדת ישראל (דף ל"ז ע"ד אות ס"ד) שו"ת תפארת יוסף או"ח (סי' ל"ג ד"ה עוד אמרתי) שו"ת חבליים בנימיים ח"א (סי' י"ט) ושם ח"ב (סי' ג') שו"ת שארית יעקב דעניזאהן (סי' ט') שו"ת דברי יששכר (סי' ח') ואלה המצוות (דף ל"ב ע"ד), והנלע"ד ליישב דהנה החוס' סוכה (דף כ"ה ע"א) ד"ה שלוחי מצוה וכו' ובצ"ק (דף נ"ו ע"ב) ד"ה בזה הוא הנאה כחצו, דלא אמרי' עוסק במצוה פטור מן המצוה רק בכה"ג דאי מיטורד בהמצוה השניה הוי מבטלי מהמצוה הקודמת והיינו באי אפשר לקיים שניהם, אבל ביכול לקיים שניהם ל"א עוסק במצוה פטור ממצוה ע"ש [דלא כשיטת הר"ן והריטב"א (המיוחס להרשב"א) סוכה (דף כ"ה) שם ואור זרוע הגדול הל' סוכה (סי' רנ"ט) דאף באפשר לקיי"ש הדין כן], וא"כ בשלמא בעשה נגד עשה דמאי אולמא דהאי עשה מהאי עשה כש"ס חולין (דף קמ"א ע"א) ועי' נוצ"י מה"ק בתשובה לבנו בסוף חלק חו"מ (דף כ"ב ע"א), והו"א דבעוסק במצוה וצא לידו מצוה אחרת יכול לקיים מצוה השניה אף דזה יבטלו מהמצוה הקודמת, ולזה ילפי' בבבבבב (דף י"א ע"א) ובסוכה (דף כ"ה ע"א) מקרא דבשבתך צדיק וגו' דעוסק במצוה פטור מן המצוה דבשעת שעוסק במצוה ראשונה פטור מן המצוה השניה, וזה לענין עשה ובעוסק במצוה השבת אצידה פטור ממצוה דקה, אבל בלאוי דלא תאמץ ולא תקפוך הא בלאוין ילפי' ביצמות (דף ד' ע"א) מכלאים בציית דעשה דוחה ל"ת באי אפשר לקיים שניהם, וא"כ י"ל דעשה דהשבת אצידה דוחה ב' לאוין דלא תאמץ ולא תקפוך, דבלא"ה ע"כ מיידי צא"א לקיי"ש לשיטת החוס' הנ"ל דעוסק במצוה פטור מן המצוה היינו באופן דאי אפשר לקיי"ש וכנ"ל, ומבואר בחוס' יצמות (דף ג' ע"ב) ד"ה לא חעשה וכו' דמכלאים בציית מוכח דעשה דוחה אפי' ב' לאוין, וועי' בפנ"י בילה (דף ח') ד המלך על הרמב"ם (פ"ב מה' שבת ה"ג) ושו"ת מנחת יהודה או"ח (סי' נ"ו), ואף שכתב בספר הכריתות (שער ג' סי' קס"ד) דלא אמרי' אחי חד עשה ועקר ב' לאוין, כבר כתב בשו"ת חקרי לב יו"ד ח"ג (סי' קט"ו) צפי' דבריו דהיינו דאין עשה מנתק ב' לאוין כש"ס חמורה (דף ד' ע"ב), אבל בזה ס"ל כהחוס' דעשה דוחה ב' לאוין, וא"כ שפיר י"ל דעשה דהשבת אצידה דוחה ב' לאוין דלא תאמץ ולא תקפוך, ואין לומר בזה אין עשה דוחה ל"ת ועשה דהא מעשה דלדקה פטור משום דעוסק במצוה פטור מן המצוה, ושוב י"ל דעשה דהשבת אצידה דוחה ב' לאוין דלא תאמץ ולא תקפוך ושפיר קאמר ר' יוסף דשומר אצידה הוי שומר שכר ומיושב קושי' הנחלת יעקב ודו"ק.

ב) ואם כנים אנחנו בזה י"ל בזה דרבה פליג על ר' יוסף בצ"ק (דף נ"ו ע"ב) ושבוועות (דף מ"ד ע"א) וס"ל שומר אצידה כשומר חנם, וקשה וכי פליג רבה

התכלת פרק רביעי מנחות

[illegible]

רבינו גרשום

ממברן עליה אלא שחזרתי
סבירה (ל) דהו דהומן
רגומ: רובנן. פלו דהומן
עליה דר' שמעון דאמרי
לא הומן רגומ אטר
תרכא כח סאי עבדי ליה
לרובי' כות סומא לא
איצטרך דאיכא לממדי
שחטא כות לילה
אינה ברהא אלא
אחרים מחייבא כסות
סומא שינה ברהא
אצל אחרים לא כ'ש
שמעון מר' אבא
מורי בעל ה' כיון
שסתחיב י"ג כבצה זו
כאחד נתיב כ"ג שנה וזו
כאחד נתיב כ"ג שנה
לאפוקי כ"ג שנה המצות
חייבת כ"ג המצות דר'
שמעון היא: זו מצות
לכל'ם שאם היה לכל'ם
בבבגדו חייב ^{לל'ם}היו: את
המירא אביד לר' אהר:
חיה עבד לשון אהר:
שבע ביום. שמי תפילין
דר' ציצית ומודה הינו
המירא: כונה מלאך ה'
מכסב: ליראי המלך
בכבצות ויחלצם מחטא:
שנאמר כמשה לבנת
ההספיד וכצעם השמים
וככתובים חזק אבן
ספיד דמות כסא להכי
לאו צריכי קראי
האשמותנין מה שנה
כיתולן לראות היינו רקיע
דומא לכסא הכבוד: מה
ה' אליהן: שואל
לומר מה
השמותנין. כבשתא ובינומי
שואל: כבשתא ובינומי
שאין מחפלי ד':
ברוכות (חסור ד'):
מפדק. בבשמים: חייב אדם
להכריז ג' ברכות משום
לאמר חייב שהשואל
ברכות ממכר על צורך
דבר מעשה ואילו אינו
צריך לצבור מעשה אלא
כולי האי. נמי אתה מוסיף לברך:

חשבון שלמה

על רבינו גרשום
(א) נראה דר"ל דס"ל דלי
לאו זמן חפילין ומסו"ה לא
לצדק עליהן בשחרית.

תורה אור השלם
(א) גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָךְ
עַל אַרְבַּע בְּנֹפֶת
בְּמִוְתָךְ אֲשֶׁר תִּכְסֶּה

תִּלְבַּשׁ שְׁעָמֹנִי צִמּוֹר
עַל הַשְּׂמִינִית מִזְמוֹר
(מ) וַיֵּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
דְּמוּת כְּמֹרֶאֱה אָדָם

ורבי שמעון מאשר [נפקא]. ^{(ד'} ^{ט')}
מרצו צעלט חמש ופ"צ דצחסי
ארצע ולא חמש ומוקי לה כר"ש ומיה
ואליבא דר"ש פליגי התם דהא קיימא
כמו שהוכחתי למעלה (דף יז:) וקיימא
לן נמי דצעלת חמש חייבה לעיל
(דף יז:) גבי האי מאן ^(ט') דחייטיה
לגלימיה לא עבד כלום דשויה צעלת
חמש ואנן כמאן אלא על כרחין
גירסא נכונה היא והא דפ"צית שמאי
(וצחסי דף יז:) לא דריש ר"ש אשר היינו
להביא דרשא וכי האי גוונא הוי טובא:
ואיזון זו זו קרית שמע. אסמכתא
צעלמא דקרית שמע דרצון ^(ט'):
בין תבנית ^לבין. צברכות (דף ט:)
אמרין בין תכלת [שצה] ללנן
שזה פירש צקוטרם בין אמר שקלט
צעב תכלת לומר שלא קלט וליחא
דא"כ מאי ראהי זו וצערוך פ"י בין
חוליא של תכלת לחוליא של לנן ופ"ק
דצברכות ירושלמי ^(ט') כיני מחניתין בין
תכלת שצליית ללנן שזה ורואתם
אותו מן הסמוך ר"א דלמר כדי שיכיר
בין תכלת לכרתי ורואתם אותו שיהא
יכיר בין הצבעים:

ה"ג רקיע דומה לַסְפִּיר. דהכי
כתיב קרא וה"ג גרסי'
פרק כסוי הדם (חולין דף פט.) ולא
כספריים דגרסי רקיע דומה לכסא
הכבוד: **חותם** ש"ל חִיטָּה. מה
שמדמה חותם של טייט ללִיטית שכן
עושין לעצדים והלִיטית מעיד על
ישראל שהם עצדי הקב"ה כדליתא
פרק במה חשה (שבת דף מ: ז) כִּנְיָהּ
דעבדא חתן: **שואל** מַעֲמִיד.
פי' ר"ת דהוי ^ממלא ויש מלה אחת
בפסוק וי"מ דמה עולה בל"ת ב"ש
מלה ובקונטרס פירש אל תקרי מה
אלא מלה ^בכלומר שחייב ק' ברכות
וי"מ כדי להשלים מלה בלתימחיה
וכי קריית מלה הרי כוין:
זיל

ת"ל

לא גרים ליה דא"כ כולו
 (י"ח:) תניא ארבע ולא שלש
 כרחין נ"ל דתלת תנאי הוו
 הלכה כר"ש ^{ס"ח} בבכות לילה
 דהי אשר תכסה בה מאי
 דהשתא ומה כסות לילה
 אלל אחרים: ו"א ג'. דט"ל
 זו קריאת שמו. דכשתכיר

האי אשר תכסה בה מאי עבדי ליה מיבעי
להו ⁽⁶⁾ לכדתניא ⁽⁸⁾ על ארבע כנפות כסותך
ארבע * ולא שלש אתה אומר ארבע ולא
שלש או אינו אלא ארבע ולא חמש כשהוא
אומר ⁽⁸⁾ אשר תכסה בה הרי בעלת חמש אמור
ומה אני מקיים על ארבע ארבע ולא שלש
ומה ראית לרבות בעלת חמש ולהוציא בעלת
שלש מרבה אני בעלת חמש שיש בכלל
חמש ארבע ומוציא אני בעלת שלש שאין
בכלל שלש ארבע ור"ש מאשר נפקא ורבנן
⁽⁹⁾ אשר לא משמע להו ורבנן האי ⁽²⁾ וראיתם אותו
מאי עבדי ליה מיבעי להו לכדתניא וראיתם
אותו וזכרתם ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת
התלויה בו ואיזו זו קרית שמע ⁽²⁾ דתנן
מאימתי קורין את שמע בשחרית משיכיר בין
תכלת ללבן ותניא אידך וראיתם אותו
וזכרתם ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת
הסמוכה לה ואיזו זו מצות כלאים דכתיב
⁽¹⁾ לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו ⁽⁸⁾ גדילים
תעשה לך תניא אידך וראיתם אותו וזכרתם
את כל מצות ה' כיון שנתחייב אדם במצוה זו
נתחייב בכל מצות כולן ור"ש היא דאמר
מצות עשה שהזמן גרמא היא תניא אידך
וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'
⁽⁷⁾ * שקולה מצוה זו כנגד כל המצות כולן
ותניא אידך וראיתם אותו וזכרתם ועשיתם
ראיה מביאה לידי זכירה זכירה מביאה לידי
עשיה ורשב"י אומר ⁽²⁾ כל הזרין במצוה זו זוכה
ומקבל פני שכינה כתיב הכא וראיתם אותו
וכתיב התם ⁽¹⁾ את ה' אלהיך תירא ואותו
וזעבוד ת"ר ⁽⁹⁾ חביבין ישראל שסיבכין הקב"ה
במצות תפילין בראשיהן ותפילין בזרועותיהן
וציצית בבגדיהן ⁽⁶⁾ ומזוזה לפתחיהן ועליהן
על משפטי צדקך ובשעה שנכנס דוד לבית
אמר אוי לי שאעמוד ערום בלא מצוה וכיון
בה דעתו לאחר שיצא אמר עליה שירה
מזמור לדוד על מילה שניתנה בשמיני רבי
ש לו תפילין בראשו ותפילין בזרועו וציצית
ק שלא יחטא שנאמר ⁽¹⁾ והחוט המשולש לא
יך ה' סביב ליראיו ויחלצם תניא היה ר' מאיר
מיני צבעונין מפני שהתכלת דומה לים
הכבוד שנאמר ⁽²⁾ ותחת רגליו כמעשה לבנת
תיב ⁽¹⁾ כמראה אבן ספיר דמות כסא תניא היה
של לבן יותר מעונשו של תכלת משל למה
שאמר לשני עבדיו לאחד אמר הבא לי

א לי חותם של זהב ופשעו שניהם ולא הב
תם של טיט ולא הביא תניא היה רבי מאי
ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך רב חייא
ן ומגדי תניא היה ר"מ אומר חייב אדם
ני אשה שלא עשאני בור רב אחא בר יעקב
י האי נמי אמר ליה ואלא מאי מברך של

האי אשר תכסה בה מאי עבדי ליה. לרבות כסות סומא לא אילתרין דהשתא ומה כסות לילה מייחייב כ"ש כסות סומא דישנה גרמיה אלל אחרים: ולא ג. דטלית בעלת ג' פטורה: מואשר. ¹² ריבויא: זו קריאת שמע. דכשתכיר ¹³ מנין של ליצית קרא את ק"ש: ביון דנתחייב במצוה זו. שהאיר היום נתחייב בכל המצות דרוב מצות נוהגות ציוס ור"ש היל ל"א כיון שנתחייב אדם שהגיע לכלל מצוה דהיינו י"ג שנה נתחייב בכל המצות ¹⁴ ולהכי אחא עיקר מילתא: ור"ש היא. דפוטר צנאים דאי רצנא הא איכא נאים ¹⁵ מייצות צה ופטורות מכמה מצות: שקולא מצוה זו. מדכתיב את כל מצות ועוד ¹⁶ דליצית צגימטריא ת"ר וה' קשרים וח' חוטין הרי תרי"ג: ראייה. ליצית מציאה לדי זכירת מצות: בתיב הבא וראיתם אותו ובתיב התם ¹⁷ (דברים ו) ואותו תעבוד. מה להלן שכינה אף כאן שכינה: שבע ביום. מפילין צראש וצורוע הרי שמים ולרצנא ליצית ומזוזה הרי שבע: הכ"ז בחיזוק. מכל וכל עומד צמקה שלא יסתא: המשוש.

וְזָכֹר מִצֹּה אַחֶרֶת
יִמְצֹז כְּלָאִים דְּכֹתִיב
וּפְשִׁתִּים יַחְדָּו^ט גְּדִילִים
וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ וְזָכַרְתֶּם
נִתְחַיֵּיב אָדָם בַּמִּצְוָה זֹאת
וְלֹא וְרָשָׁה הִיא דֹאמֵר
כִּמְא הִיא תִּנְיָא אִידֶךְ
שֶׁ אֵת כָּל מִצְוֹת ה'
נִגְדָה כָּל הַמִּצְוֹת כּוֹלֵן
אוֹתוֹ וְזָכַרְתֶּם וְעִשִּׂיתֶם
דִּיה זְכוּרָה מְבִיאָה לִידֵי
לְהַזְרִיז בַּמִּצְוָה זֹאת
כִּי הֵבֵא וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ
אֱלֹהֶיךָ תִּירָא וְאוֹתוֹ
יִשְׂרָאֵל שֶׁסִּיבְכָה הַקֶּבֶד
הַזֶּה וְתִפְלִיץ בּוֹרְעוֹתֶיהָ
וְזֹה לְפִתְחֶיהָ וְעִלְיָהּ
עֵדָה שְׁנֹכֶנָם דּוֹד לְבֵית
עֵרוֹם בְּלֹא מִצְוָה וְכִיוִן
אֵם אִמֵּר עֲלֶיהָ שִׁירָה
שְׁנִיתָנָה בְּשִׁמְנֵי רִבִּי
תִּפְלִיץ בּוֹרְעוֹ וְיִצְיִית
וְהַחֹטֵם הַמְשׁוֹלֵשׁ לֹא
יִצֵּץ תִּנְיָא הִיא ר' מֵאִיר
יִשְׁתַּחֲוֶה דְּדוֹמָה לִים
וְרָגְלוֹ כַּמְעֵשָׂה לְבִנְתָּ
דְּמֹת כִּסָּא תִּנְיָא הִיא
שֶׁל תִּכְלֹת מִשְׁלֵל לְמָה
לְאַחֵד אִמֵּר הֵבֵא לִי

זיכ

פשעו שניהם ולא הביאו איזה מהן עונשו מרובה הוי
א תניא היה רבי מאיר אומר חייב אדם לברך ^אמאה
שואל מעמך רב חייא בריה דרב אויא ^בבשבתא וביומי
מ אומר ^גחייב אדם לברך שלש ברכות בכל יום אלו
בור רב אחא בר יעקב שמעיה לבריה דהוה קא מברך
ואלא מאי מברך שלא עשאני עבד היינו אשה עבד
זיל

[illegible]

[יב]

[illegible]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ורקיע
לכסא הכבוד ומכיר ע"י
החכלת היושב:

גליון הש"ס

גמ' ויום דומה לרקיע.
בסוכה דף לא ע"ז חוס'
ד"ה ירוק הביאו ירושלמי
דאיחא מים דומה לעשנים
ועשנים לרקיע:

שיטה מקובצת

טז ומזוחות בפתחתיהן
יז מאשר ריבויא ורבנן
 וזוהי הלאה וריתחא מה עבדי
 וזוהי לרדריהו חיי וריתחא
 הלאה בלילה הוואיל
 וזוהי אמרי נשים חייבות:
יח דכשתמיך חונין של
 דהצמות. ואבא רישא:
 שחיבי משמע דמי
 כחיהו חייב בכל
 החצות:
יט חייבות: **כ** תהם. את ה
 ומותין **כא** ומותין
 וזוהי היישוב על:
כב שיהא דמא:
 דקע כמראה סא:
 דכתיב כמראה אבן ספיר
 דממות סא: **כג** לרביע.
כד לבין שווא
 חסא:
כה יתר מהלך
 נחלת שאינו מצוי חסד:
כו לה לה מאשה:
כז ר"ת לא גריס כמי
 וזוהי האומר דא"כ דריש
 וזוהי וזוהי חמש קשיא
 הלכא אהלכתא דקילין
 כריש דליה לאו זמין
 ציצית כדפי' לעיל גבי
 גזירה משום כסות לילה
 דבעל בשמיך
 חייבת כדאיתא חסד
 דקומץ (דנהי) דמאן
 דבצירה לגילמא לא
 חייב כדפי' כלום שריא
 בעלל כן נראה דגרסי'
 שפיר וזוהי מאשר
כח והאי תנא דפי'
 דובחים פליגי אתי. תוס'
 אחרות: **כט** כריש ורוקח
 לומר תלת תנאי הוי:
ל הוי שראל:

שאינם מעכבין אם פירש וכבר הקשו על הרמב"ם מהא דאמרי' בגמ' דשבת הנ"ל מאן תנא פירש אינו חוזר אמר רבה בב"ח אמר ר' יוחנן ר' ישמעאל בנו של ר"י ב"ב הוא דתני' י"ד שחל להיות בשבת מפשיטין את הפסח עד החזה דברי ר"י בנו של ריב"ב וחכ"א מפשיטין את כולו ודחי ממאי ע"כ לא קאמר ר"י בנו של ריב"ב התם דלא בעינן ואנוהו אבל הכא דבעינן ואנוהו התנאה לפניו במצות עשה לפניו סוכה נאה לולב נאה כו' אלא אמר ר"א ר' יוסי היא דס"ל גבי עדות החודש אם נראה בעליל דאין מחללין עליו את השבת כו' ועכ"פ הא חזינן דשייך ואנוהו גבי מילה במה שחותך אח"כ גם הציצין שאין מעכבין וא"כ הא ודאי נראה דבחול צריך לחזור משום התנאה לפניו במצות וכמו בכל מצות שחייב לחזור אחר היות נאה משום הידור מצוה ורק בשבת אסור דמשום הידור אין מחללין השבת ועיי' בשאגת ארי' סימן נ' מה שכתב בזה, והנראה בדעתו של הרמב"ם לישבו ע"פ הסברא דס"ל דהרי ודאי קשה מאי פריך הגמרא' אבל הכא דבעינן ואנוהו ומביא להך ברייתא דתני' עשה לפניו סוכה נאה דמה דמיון הוא זה לזה דבשלמא בסוכה ולולב כשעושה אותן נאה איכא בעת קיום של המצוה ואנוהו ושייך שפיר לומר דקיומו של המצוה צריך להיות באופן היותר נאה ומהודר משא"כ גבי מילה מאחר שכבר מל ופירש ידיו ממנו הרי כבר נגמרה מעשה של המצוה לגמרי דהרי המצוה הוא למול את בנו וכבר הא מלו וכשיחזור אחר שכבר פירש וסילק ידיו על ציצין שאינם מעכבין הרי יתנאה בלא קיום המצוה ובשלמא קודם שסילק ידיו דהוי הכל מעשה אחת שפיר מחויב לחתוך גם אותם שאין מעכבין כדי שיצא מעשה המצוה מהודרת אבל אחר שפי' דכבר אין כאן שום מצוה מדאורי' א"כ במה יתנאה אח"כ והידור מצוה בלא מצוה לא שמענו ומאי מדמה להו להדדי, וזה כמה נסתפקתי במי שנטל לולב כשר ביו"ט של סוכות ואח"כ נזדמן לו לולב יותר נאה אם יש עליו חיוב ליקח הנאה די"ל דאע"ג דבתחילה אם היו לפניו שניהם ביחד ה' מחויב ליטול הנאה אבל עתה שכבר נטל ויצא בו דאין עליו חיוב של המצוה א"כ במה יתנאה זה בלא מצוה, ומש"ה מפרש הרמב"ם לדחיות הגמרא דה"ק דלמא עד כאן לא קאמר ר"י בנו של ריב"ב התם דלא בעינן ואנוהו פירוש דלמא לעולם ס"ל לר"י דאע"ג דפירש לא הוי התחלה אחריתא והוי הכל חדא מעשה ואפ"ה ס"ל גבי פסח דאסור להפשיט יותר משום דלא שייך ואנוהו מש"ה ס"ל דגם במעשה אחת אסור לעשות יותר מן הצריך לו להעבודה אבל הכא דצריך

ואנוהו מצי סבר דחזור ואע"ג דפירש מ"מ הוי הכל חדא מעשה ושייך ואנוהו דהוי בעת קיום המצוה, וא"כ הא לבסוף מסיק הגמ' אלא אמרי נהרדעי רבנן דפליגי על ר"י היא דס"ל גבי לחם הפנים טפחו של זה בצד טפחו של זה אבל אם פירש הוי התחלה אחריתא ומש"ה אינו חוזר בשבת דלר' יוסי דאמר אפילו אלו נוטלין ואלו מניחין אף זה ה' תמיד לדידי' אפילו פירש חוזר וא"כ לרבנן דלדידהו הוי פירש מעשה אחריתא וכבר נגמרה מעשה ראשונה ומש"ה אינו חוזר בשבת א"כ הא ממילא לא שייך ואנוהו אחר שכבר הלכה המצוה דבמה יתנאה וממילא גם בחול אינו חוזר זהו דעת הרמב"ם:

[ב] וברעת הטור דס"ל דבחול צריך לחזור אע"ג דע"כ

הוי התחלה אחריתא דזהו הטעם לפי

המסקנא דאינו חוזר בשבת, הנראה דס"ל דמצות מילה

נמשכת על האדם כל ימי חייו וכמו בציצית למ"ד כלי

קופסא חייבין בציצית דמשעה שמטיל בו הציצית מקיים

המצוה כל זמן שמונת הבגד בקופסא כמו כן במילה ס"ל

להטור דמלבד דמעשה עצמה של המילה דהיינו חתיכת

ערלה דהוי מצוה עוד זאת נמשכת היא לעולם דס"ל

דהמצוה הוי על ישראל שיהיו נימולים וכמו שכתוב והי'

בריתי בבשרכם לברית עולם וכן האב שיש לו בן עד

שיגדל הבן נמשכת עליו המצוה דאיכא מצוה על כל א'

מישראל דכל בן שיהי' לו יהי' נימול ומש"ה ס"ל להטור

דאע"ג דפירש הוי התחלה אחריתא מ"מ שייך התנאה

לפניו במצות. והנה אפילו לפי הטור מ"מ מוכרח לפרש

הא דדחי הגמרא דלמא ע"כ לא קאמר ר"י בנו של ריב"ב

אלא משום דליכא ואנוהו כמו שכתבנו לעיל להרמב"ם

דהגמרא דחי דלמא הכא מודה ר"י בנו של ריב"ב דגם

כפירש חוזר הוי רק משום דס"ל דפירש לא הוי התחלה

אחריתא ואז הוא דדחי כיון דהכל הוי חדא מעשה חוזר

גם בשבת משום ואנוהו, ותדע דהרי כדמסקי נהרדעי

דרבנן היא דפליגי על ר' יוסי דס"ל טפחו של זה בצד

טפחו של זה לא דחי הגמרא דלמא שאני הכא דבעינן

ואנוהו ועיי' בש"א שהקשה כן ומוכרח גם לטור כמש"כ

להרמב"ם דזהו פשיטא ליה להגמרא דאי הוי התחלה

אחריתא ודאי דפירש אינו חוזר משום ואנוהו לחודא

ובתחילה כשדחי הגמרא דמשום ואנוהו יהי' חוזר הוא

רק משום דנאמר דגם פירש הוי הכל חדא מעשה וכמש"כ

להרמב"ם רק בזה מחולק הרמב"ם והטור דהרמב"ם ס"ל

כיון דלהמסקנא דמסיק דרבנן דר' יוסי היא חזינן דפירש

הוי התחלה אחריתא ואינו חוזר ממילא אינו חוזר גם

מחול כלל דריך שימול הוא עד שי' נראה מחול לגמרי לך נהפך לך למול וכיל: ובודד יבואר מה שיש לדקדק בהל' דאמר שמואל קטן המסורבל בבשר כו' והוא דין חדש לעצמו מדוע לא אמר דיוט על מחניהין דהא דחקן מחקטן מפני מהי'ע היינו בשאי' נראה מחול כשמתקשה או טי' אצל אס' נראה מחול אי' למול וכחיד הביא רח"י עזה לנקוה"כ משי'כ לפרש"י דמחני' איירי בשמח מילה ואף בגרלה מחול לריך לחתוך באומל ודבריו נכונים. ובאמת צבר עמד טי' הביא בחשוכה כי קי' טי' שכח והא דלא אמרה בלשון י'ש או בדי'א היינו משום דהאי לפלוגי אברייחא דרשב"י עכ"ל וביאור דבריו הוא דלכן אמר שמואל בלשון זה לאשמעין דין טי' לריך למול ואי' הוא אמר בלשון י'ש או בדי'א לא הי' מוכח מדבריו מה סיל' בטי' אולם עדיין אין זה מספיק דאכתי הויל' לשמואל לאמר דיוט על מחני' ולאשמעין בפירוש דין טי' והויל' למר י'ש או בדי'א דמחקטן באי' נראה מחול או טי' אצל נראה אי', אולם טפ"י שי'כ בעל העיטור הנ"ל דשמואל לא פליג אברייחא ורק הלכה למעשה קמיל' ולפי' בודאי המסנה דקאי' לעיקר הדין סיל' דרשב"י דטי' אי' למול ורק דשמואל סיל' למעשה י'ש להחמיר בטי' כגיל' ולפי' יחא שפיר דלא הי' אפשר לשמואל לאמר דיוט בלשון בדי'א או ליש' דמחקטן מפני מהי'ע דוקא בשאי' נראה מחול או נראה ואי' נראה דלא לדין המסנה בודאי טי' אי' למול ולכן אמר שמואל דין לעצמו לאשמעין הלכה למעשה דטי' לריך למול חס' נכון:

ועל חקירה זו ראיתי לעורר בעתה דעה לכאורה לפי' להביא ראיה ברורה למלכות מילה נמשכה לפולס וחמ"ד הוא מקיים מלכות במה שהוא נימול דהנה במנחת מ"ג מי'כא ברייתא חיד' חביצין ישראל שסיבבן הקב"ה במלכות חסילין בראשית כו' ועליהן אמר דוד שבע ביום הללחך כו' ובשפה שנכנס לבית המרחץ כו' אמר או' לי שאעמוד ערום בלא מלכות וכן שנכר במילה שבבשרו נחישבה דעה טי'. ולכא' במה נחישבה דעהו ח"ה המי'ע של מילה כבר נתקיים בזמנה והיו כשאר מלכות שקיים בזמן העבר ועדיין עכשיו הוא ערום בלי מלכות. אולם לפי סברה הנ"ל דמלכות מילה היא מלכות הנמשכה לעולם שיהי' נימול ומלכות זו הוא מקיים חמ"ד וכמו י'כ"ה שבבדו ולכן כשנכר במילה שבבשרו שפיר נחישבה דעהו, ואין להקשות ולהי' להי'סך מהל' דאמר אברייחא ועליהן אמר דוד שבע ביום הללחך ופרש"י דהיינו חסילין בראש' ובזרעו וזרעו מלכות לילית ומחא' הי' שבע וי'ס' בסד'י' בחוספחא סוף ברכה אין לך אדם מישראל שאין שבע מלכות מקיפין אותו חסילין בראש' כו' ולפי' לכא' אמאי לא חשיב שמנה מלכות מקיפין אותו והיינו מלכות מילה הנמשכה לעולם אך באמת י'ל דלא חשיב אלא המלכות שהוא טעם עליו והם יבדק' בקום ועשה כמו מחא' י'כ"ה וחסילין אצל מילה נהי' דמקיים מלכות במה שהוא נימול אצל אי' דבר מיוחד פרטי שהוא עליו ולא דמי להי' והחילוק שוב: ודעה כי' הקשה טי' מגמ' דשבת קל"א גבי מילה וכל מכשירים דוחין את השבת דברי ר' אליעזר מגיל' לרי'ס' הא כו' ועוד מה להק' שכן אס' עבר זמנה בטלה הרי דמילה אס' עבר זמנה לא בטלה ואס' נאמר דמלכות מילה נמשכה לכול' אי' הא אי' עבר זמנה בטלה דהרי בכל שעה יחסר לו המלכות וכמשי' החוס' בדי'ס' ושר' דלית' ומחא' חשיבי' אי' עבר זמנה בטלה דאס' יקיימנה למחר יחסר לו המלכות של היום כיון דהיו מלכות הנמשכה והי' במילה עכ"ד:

והנראה לעי'ד לישב קושי' זו ויחבול ני'ס' דהרמב"ם לשימול אויל' ולא סיל' דמלכות מילה י'ה' נמשכה לעולם ובהקד'ס מי'ס' הדרי' שם בסק'יו חיל' בשלמא הא לא קשה לי לדעה המור דסיל' דמלבד מעשה המילה איכא מלכות לעולם במה שהוא נימול אי' י'ה' משוך לריך למול שניה מדאורייתא ואי' חקשה מחא' דליתא ביצמות עי'ב אמר רי'ס' דיה' משוך אצל בחרומה כו' הרי דמח"ה אין לריך למול שניה כלל זה לא קשה דהא לא הוי מלכות רק שיחחך עור הערלה וכן להסוד דליתא מלכות נמשכה הוא ני'ס' שיהי' נימול לעולם בלא עור הערלה אצל מה שאלי'כ נעשה משוך הרי בשל' זה אי' מן הערלה והי' דומה מדאורייתא כמחוסה בבד' דמה לי בנד' מה לי בשר' אחר שאי' ערלה עכ"ל. ולעני'ד לא י'ל' דיה' בזה וקיל' במקום שהי' ראי' להאריך דהנה חס"י סו' רס"ד כח' חיל' ומסתפקת לי דהי' טולד מהול והסיפו ממנו די'ב ואי'כ מכה שחט נהרס' ומשך העור למעלה כו' מי נימול לריך לחתוך העור באומל' ולהקט' כראוי דכאן לא שייך למר שכבר הי' נימול כראוי מהי'ם דבאומה שעה לא הי' ערלה כלל ודמי' לביסוי' הדס' כו' או דילמא דשאי' כח' דמהי'ם אין חיוב רק הערלה בחולדה ולא מה שנמשך אחי'כ עכ"ל, וגרלה לפרש עיקר' ספיקו' והיינו דהא דקיל' דמשוך אי' למול רק מדרבנן וכמבואר ביצמות עי'ב אי' נימול דהטעם הוא משום דמהי'ם אי' למול רק פעם אחת ומכ"ה שכבר נימול פ'ח' שוב אי' למול שניה ולפי' בעל מחול שלא נימול מעולם כלל לכן אס' נמשך ערלתו אחי'כ לריך למול מהי'ם דאין י'מ' בין ערל' מלידה או שנטשה ערל' אחי'כ או דלמא דעיקר' הפעם דמשוך אי' למול רק מדרבנן משום דלא מקרי' ערלה רק מה שהוא בחולדה ולא מה שנמשך אחי'כ ולפי' נס' בעל מחול

י

מחול כלל דריך שימול הוא עד שי' נראה מחול לגמרי לך נהפך לך למול וכיל: ובודד יבואר מה שיש לדקדק בהל' דאמר שמואל קטן המסורבל בבשר כו' והוא דין חדש לעצמו מדוע לא אמר דיוט על מחניהין דהא דחקן מחקטן מפני מהי'ע היינו בשאי' נראה מחול כשמתקשה או טי' אצל אס' נראה מחול אי' למול וכחיד הביא רח"י עזה לנקוה"כ משי'כ לפרש"י דמחני' איירי בשמח מילה ואף בגרלה מחול לריך לחתוך באומל ודבריו נכונים. ובאמת צבר עמד טי' הביא בחשוכה כי קי' טי' שכח והא דלא אמרה בלשון י'ש או בדי'א היינו משום דהאי לפלוגי אברייחא דרשב"י עכ"ל וביאור דבריו הוא דלכן אמר שמואל בלשון זה לאשמעין דין טי' לריך למול ואי' הוא אמר בלשון י'ש או בדי'א לא הי' מוכח מדבריו מה סיל' בטי' אולם עדיין אין זה מספיק דאכתי הויל' לשמואל לאמר דיוט על מחני' ולאשמעין בפירוש דין טי' והויל' למר י'ש או בדי'א דמחקטן באי' נראה מחול או טי' אצל נראה אי', אולם טפ"י שי'כ בעל העיטור הנ"ל דשמואל לא פליג אברייחא ורק הלכה למעשה קמיל' ולפי' בודאי המסנה דקאי' לעיקר הדין סיל' דרשב"י דטי' אי' למול ורק דשמואל סיל' למעשה י'ש להחמיר בטי' כגיל' ולפי' יחא שפיר דלא הי' אפשר לשמואל לאמר דיוט בלשון בדי'א או ליש' דמחקטן מפני מהי'ע דוקא בשאי' נראה מחול או נראה ואי' נראה דלא לדין המסנה בודאי טי' אי' למול ולכן אמר שמואל דין לעצמו לאשמעין הלכה למעשה דטי' לריך למול חס' נכון:

ובמה שכתבתי בעני' דעהו ההכס' הספרדי שכח דלא נאמרה בדיקה הקיטוי' אלא לגבי קטן המסורבל אצל בכל השאר לריך שחראה העטרה גלוי' אפי' שלא בשפה קיטוי' וחדשהי' דייל' דהוא רק מדרבנן ותי' בזה קושי'ה' הסי' מהירושלמי ושי'כ כחיד' את דברי נהי'הי' כי עלו לרצון בסיד', אולם מה שהוסף כח"ר למר דיש לפקפק דלפי דרכי' לא היתי' לריך למר דהוא מדרבנן דלהק' פוסקים דסיל' דזה אלי' ואנחנו הוא דלאורייתא ומי'ם בלית' שאין מעבדין אין חחר עליהם בשבת אף דהוא מהי'ם משום זה אלי' ואנחנו ולפי' אפ"ל דאף אי' נימול דמדאורייתא לא חלוצין בחר שעה קיטוי' מי'ם בגרלה מחול בשעה שמחקטה אי' דומה שבה והיינו הך דירושלמי, חמה אי' על תכס' כמחוסה שיה' מפיו דבר זה ונאלי' ענין זה ליה' דבודאי אי' נימול דמדאורייתא לא חלוצין בחר שעה קיטוי' אי'כ כ"ו שאין רוב העטרה מגולה אפי' שלא בשפה קיטוי' הוה' ערל' נגור מהי'ם וכן לית' המעבדין את המילה ובודאי דדומה שבה ולכן כחבתי דלעני' דבאמת הוא רק מדרבנן וכיל' אולם במל' כבר כל לית' המעבדין ולא נהי'יר רק לית' שאין מוכבדין דכבר י'ל' ירי'ה מילה מהי'ם וכי' הידור מלכות מהי'ם זה אלי' ואנחנו י'ה' דומה שבה ואין להאריך כלל בזה: ועל' דברת' ספר נהל' אי'הן שהבדחי' שכח דטל' לית' המעבדין את המילה אי' חייב כרח' והקשה כחיד' מדברי החוס' שבה קלי' שהקשו דליל' למחני' מל' ולא פרע' כאילו לא מל' הא כבר הני' בשר החופה את רוב העטרה מעב' ולחיל' הא אי'סמריך לאשמעין דכאילו לא מל' וחייב כרה' הנם החוס' בודאי לא סיל' כן והגאון הגיל' כח' בלמח' לישב קושי'ה' החוס' בזה טי'ס':

סימן ל

עתרת שלום וברכה לכבוד הרב הגאון הגדול מאור הגולה
ב"ק שש"ת מרה"י יוסף דובער ב"י (וצ"ל) הנאבד"ק סלוצק.

אחר מלכות דיש' במשפט, הנה הגיעני' מכתבו הספור עם ספרו
הבהיר שיה' בזה הל' חלק שני כו' והני' ממל' לעורר את
הדרי' על הדברים האמורים בספרו ס"י מי':
הנה הדרי' הואיל' בחר מחלוקת הרמב"ם והסוד לענין מילה
במה אס' חחר על לית' שאין מעבדין כשפירש' לדעת
הרמב"ם נס' בחול אי' חחר ולדעה הסוד חחר בחול משום זה
אלי' ואנחנו והאחרונים הקשו' על הרמב"ם מסוגי' דשבת קל"ג
וכח' הדרי' דסיל' להרמב"ם דלא שייך התנאה לפני' במלכות כשפירש'
משום דבסוכה נאה' ולולב איכא ואנחנו צעה קיום המלכות אולם
(פרי יצחק ח"ב)

המודר (ל"ג ז') פרוטה דרב יוסף לא שכיחא ואינו
 מבין דפלוגתייהו דר' אחי ורב אחי דפליגי החם
 אחתני' דהמודר הנאה מחזרו מחזיר לו אבידתו חד
 אחר לא שנו אלא שנסכי מחזיר אסורין על צעל
 האצדה דדידיה קא מהדר ליה אצל נכסי צעל האצדה
 אסור מחזיר לא דקא מחזני מפרוטה דרב יוסף וחד
 אחר אפילו נכסי צעל אצדה אסורה מחזיר מחזיר
 דפרוטה דרב יוסף לא שכיחא החם ע"כ פליגי
 כשהמחזיר צטע שמואל האצדה מכיר את צעל
 האצדה ולאחר יחזירנה לו ולהכי קאמר דבזמן מועט
 כזה לא שכיחא דאם אין המחזיר יודע צטע מציאת
 האצדה של מי היא על כרחו יצבינה וכשיכריז ויצא
 המודר ויחן סימונו ע"כ יחזירנה לו ולכך אפילו יפטר
 מפרוטה דרב יוסף כל זמן שהאצדה צביחו לא שכיחא
 החם כדפי' רש"י ז"ל, פי' דהולכי לדבר מזה פטורין
 מן הסוכה אפילו צטע חנייתן וכחצו החום' ח"ל, וכן
 משמע בגמ' דקאמר הולכי לדבר מזה פטורין בין
 ביום ובין בלילה משמע אעפ"י שאין הולכים אלא ביום
 דאי בדאזלי ביממא ובליליא אפילו לדבר הרשות פטורים
 דקתני צברייתא ועוד עובדא דרב חסדא ורבה בר
 רב הונא דגנו ארקתא דנהרא, ותימה אם יכולין
 לקיים שניהם אחרי פטורים דאטו אדם שיש לו צינית
 בצגדו וחפילין צראשו ומזהה בפחתו מי מופטר בכך
 משאר מצות עכ"ל ושמה אין זה ראיה דפשיטא צטע
 שאינו עוסק במצוה כלום אלא מקיימה שבכך לא
 יפטר מכל המצות ומילה חובית שכל ישראל יש עליהם
 מצות מילה ודוד אחר עליה מחזור כשנכנס לבית
 המרחץ וראה עצמו ערום מכל המצות ומכר שהיתה
 מצות מילה צצטרו ואחר מחזור למנחת על השמינית,
 אלמא שזהו קיום מצות חפילין שצראש ולינית שצצגדו
 ואעפ"י חייבין בכל המצות, אצל כשהתחיל לעסוק
 במצוה ולא גמר עסקו כגון שהולך ללמוד תורה או
 לשמוע דרשה או להקביל פני רבו אפילו צטע חנייתו
 ואפילו הגיע למקום שרואה לילך והתחיל ללמוד כל
 זמן שלא גמר לימודו הוא פטור מכל המצות וכן משמע
 מלשון אבא מארי רבינו ז"ל שכתב ח"ל והא דתניא
 כותבי ספרים חפילין ומזוזות וחגריהן וחגרי חגריהן
 וכל העוסקין במלאכת שמים לאחויי מוכרי חכלת
 פטורים מק"ש ותפלה ומכל מצות האמורות בחורה
 דברי ר' יוסי הגלילי שהיה ר' יוסי הגלילי אומר העוסק
 במצוה פטור מן המצוה היינו דוקא צטע כחיבה
 וצטע מכירה וקנייה אעפ"י שהיה יכול באותה שעה

יצא להחיר גם זו, ונראה שזהו טעם הירושלמי שאמר
 אשת חמיו לא ישא חפני מראית העין וא"ת חורה
 היא דוד נשא את רצפה בת איה ע"כ ומהיכא חיסק
 אדעתין שחאסר מן החורה שהולך להביא ראייה מן
 רצפה בת איה אלא מטעם שכתבתי, ונראה דמה
 שהזכיר הירושלמי מראית העין פי' אם יראו שתחיר
 אשת חמיו יחירו גם חמותו ואינו פירוש שסבדו שהיא
 חמותו כי אפילו אם יש הכירה טובא שאינה חמותו
 כגון שאשתו בת שלשים שנה ואשת חמיו אינה כ"א
 בת י"ב ח"פ כן אסורה, וכן משמע מהר"ה לאוסרה
 מדאורייתא ואין זה כחורגה הגדילה בין האמין דפי'
 משות מלחמה (מ"ג ז') דהם לא אסר אלא גדילה
 אצל אינה גדילה בין האמין שריא ה"ה גדילה שניכר
 שאינה אחותו כגון שהיא יותר זקנה מאם האמין
 החם לא אסר לה אלא מזהם שסבדו שהיא אחותם
 ולא חסיק החם דלא חיישין אצל מזהם שמה יחיר
 ג"ז חיישי' והחם אין שייך לומר שסבדו שבת אשתו
 קורא הכחוש צחו ואם תחיר חורגה יצא להחיר
 אחותו אעפ"י שכתב להדיא בת אביך דכתב קרא
 אחרינא בת אשת אביך מולדת אביך וגם דורות
 הראשונים לא חשו לאוסרה מטעם שכתבתי לעיל,
 ורבותינו שהיו צדורות שאחריהם חשו לצד ואסרוה,
 וחורגה אפשר שלפי דבריהם תאסר ומ"מ כיון שלא
 מצינו להדיא שאסרוה אין לנו לאוסרה דאין למידין
 ביורות חכמים זו מזה כמו שהביאו החום' מן הירושלמי
 פרק קמא דשבת (י"ד א' תו' ד"ה תגא) וכיון שרבותינו
 גזרו על אשת חמיו מטעם שאמרנו הרי היא שניה
 ואין לה כחוש לא פירות ולא מונות ולא בלאות,
 ופי' אעפ"י (ס' ז') פוסק רב נחמן צטע שמואל דהלכה
 כר' מאיר בגזירותיו ואסור לאדם שישהה את אשתו
 שעה אחת בלא כחוש והכא היא חרגלה ליה וקנסו
 אותה בכחוש ואפילו אם היה רואה לכתוב לה
 לא שנקין ליה כמו צטע דברייתא ועוד דבר פשוט
 שאם היה אדם עובר על תקנת רבינו גרשם מאור
 בגולה ז"ל ויהי נושא שתי נשים שהינו כופין אותו
 להוליא כ"ש העובר על גזרת רבותינו חכמי התלמוד
 וע"כ נראה שיוצא, העלוב חיים אליעזר בן רבינו
 ינחק נב"ה.

קפג. בפלוגתא דרבה ורב יוסף צטע שפר"י
 ז"ל דאין שומר אצדה פטור
 מפרוטה דרב יוסף כל זמן שהאצדה צביחו כי אם
 כשמחטטם זה לזרכו מדאמר תלמודא פי' אין בין

בְּחַל אֲחֵיהֶם וְאִכְלוּ וְשָׁלְיוֹ לֹא־בָשָׂר
שֶׁכֶּדֶד חֲבִיב לְנַעֲדוֹ מִסָּמְלֵמִיד וְיֹס
לְרֹאשׁ לְיֹס וְיֹס אֲשָׁלוּ מִמֶּנּוּ אִישׁ
וְחֹלֶה בְּנִשְׁלֵים הֵן דָּבָר כִּלְיֹ לֵלִי מִיֵּד :
(ו) אִין אֹמְרִים לוֹ רְפוּאָה בָּר .
מִכּוֹב בְּנִשְׁלֵים וְאִפְסָר שְׁמֹה דִּיקָא
בִּימֵיהֶם שָׁלוּ רַחוּ מִסְּפִירִים לְחֹח
כִּיִּם שָׁלוּ אִין מִשְׁחִים אֲבָל עֲבָשִׁי
דְּבָלָהוּ כִּי אִין מִסְכָּרִין דְּאִמְרִים רְפוּאָה
עֲבָלִי וְיֹס לֹא לְכַחוֹב דָּבָר יֵי
לְבֹדָה וְחֹלָה מִכּוֹב דִּיקָא דְּלִמְיֹ בִּזְחִי
סִימֹן (פ) (ע) עֲבָרָה כּוֹ לְעִגְיֹ חֲסֹן
שְׁקִירָה קִיִּם עֲבָשִׁי בִין שֶׁם אֲזָר
כִּי אֲזָר אִישׁ מִכּוֹבִים סִימֹן מִשְׁחֹס
נִשְׁתַּכַּח מִזֶּה לִּיכּוֹ עֹבֵד שְׁקִירָה קִיִּם
מִה שְׁאִין כֵּן כֹּאֵל שִׁימְכָח מִזֶּה דָּבָר
מִגּוֹשׁ שֶׁשְׁטֹמֶט סִימֹן מִדְּאִמְרִים
עֲבָשִׁי לְמִזֶּר רְפוּאָה כִּימְרִים כִּרְעִיבֵה
וְיֹסִים חֲבִיב יִשְׁחֵה בְּחֹלֶה וְכִּיבִי

מחזיקין בהם בעונת גמלי רחמים
חז' חז' חז' חז' חז' חז' חז' חז' חז' חז'
ואזכרנו ימים הרב מזכיר ע"ה
ויחזקו קדו לחזור שנים עשר
וסמכנו נכבדו האורח חז' מזכיר
ומזכנו: (ז) אבל אין לו קבל
דורונו מן הבריות, וזא לאזכרין
סכנו נכבדו מחזקו נכבדו מזל אחיו
ומזכיר להם ב' אלו נכבדו דף מ'
בסכנו לחזקו ר' אבא לא רבי
אבא דמן טב לרישא כדי שחזקו
מזכיר ויפסקוהו כדפסק ר"ה שם
היינו

[illegible]

לסודו ע"פ: (ח) ישנים. כב"י מימי
 ישיב לא יפנהי כב"י לא שינה קבע ולא
 (ט) רפואה. צמריסה כהנא ספאך דסו
 וסא"ז תולק פלוי דלודינה מזה יסאך דבר
 דהי זס מטיבד וסאכנה עכ"ל: (י) חסודה.
 בל"ח מיס קל"ח סד ויין פוד סס חסי
 דבסודו ספא"ז חלל בלחנה ח"ל לחסוד חסי

אותה לחוקים הכוללים אבל להכניס עצמו לחיובה בוודאי מצות ת"ת עדיף והיא חביבה על הקב"ה ביותר. וז"ב. [נודע דמצוות ת"ת הוא מן קרא דושננתם וכמה פסוקים דאילו פסוק והגית בו יומם ולילה הוא בדברי קבלה] ומדברי רבינו נראה, דהך דקרא ק"ש שחרית וערבית לאו דווקא ק"ש, רק הגדר הוא קביעת זמן ביום ובלילה וזה לשונו ואפילו עני' כו' כו' חייב לקבוע זמן ביום ובלילה שנאמר והגית בו יומם ולילה עכ"ל ולשמואל פירשה התורה בעצמה גדר החיוב האמיתי המתחייב לכל בלי הבדל, ודברת בם בשכבך ובקומך בד"ת כתיב. ולענ"ד נראה, דאף למ"ד מצוות אינן צריכין כוונה מ"מ בעי שיהיה יודע בעת קריאתו שמע שזהו דברי תורה ויוצא בה ידי חובת למודה, ולכה"פ מה שלומד דברי תורה צריך לדעת ולכך אמר רבא מנחות צ"ט [אף דסובר מצוות אין צריכות כוונה] מצווה למידענהו לע"ה שבוה ידעו שלומדים ד"ת, ולענין לצאת בה ידי חובת ת"ת נראה ברור דצריך מן התורה לאמר כל הפרשה של ק"ש [אף דלענין ק"ש סגי בפסוק אחד לדעת רבים ועיין חינוך] דצריך לאמר חיוב דיני ת"ת ואזהרת למודה ובפסוק ראשון לא סגי רק לענין ק"ש, דהוא קבלת עול מלכות שמים סגי בפסוק אחד מה"ת. ובחידושי למסכת סוכה עמדת לתמוה לשיטת רש"י דהולכי לדבר מצוה ללמוד תורה פטורים מן המצוה מחיוב סוכה הא אמרו מי לא מודה רשב"י דמפסיקין ת"ת לעשות סוכה וליטול לולב ולית לי הלומד על מנת שלא לעשות נוח לו שנהפכה שלייתו על פניו, ונחה דעתי מדברי הר"י מקורביל בתוספות כתובות דף י"ז ע"א דפירשו דשמוש ת"ח גדולה מת"ת. ושמוש פירושו הוא הבנת טעמי המשנה וסברתו הנקרא בשם גמרא, וזה לשון רש"י ברכות מ"ז. איזה ע"ה שלא שמש ת"ח הוא הגמרא התלוי בסברה שהיו נותנים לדברי משנה טעם והיו מתאספין ועוסקין יחד והיא דרך הגמרא כו' והולכין ללמוד תורה זה שמוש ת"ח. ומה נעים לפ"ז דברי הירושלמי דקאמר רשב"י ורבנן, פליגי אם מפסיקין (מי שתורתו אומנתו) לק"ש, דבברכות תנא יתר מכאן ואילך לא הפסיד כאדם הקורא בתורה מכלל דמעיקרא עדיף, רשב"י כדעתיה, דמשנה עדיפא מגמרא, א"כ בזמנה הוה כמשנה, אבל רבנן סברי מקרא כמשנה, א"כ בזמנו עדיף יותר ממשנה ע"כ, ולפ"ז הא גמרא עדיף טפי וא"כ ק"ש דמיא לגמרא ואין מפסיקין ודו"ק. ובזה יתפרש לן גמרא דמנחות צ"ט דר"י משום רשב"י סבר ואסור לאומרן בפני עם הארץ ורבא סבר מצווה לאומרו דצ"ע איך יפלוג רבא על תנא, אך לפי"ז ניחא לפמ"ש בחידושי ליומא, דרבא סבר דצריך כוונה לצאת בה ידי ת"ת עי"ש. וא"כ בהא פליגי אם נימא דק"ש הוא שינון, א"כ הוה כשאר

מצוות וא"צ כוונה, ולכך רשב"י סבר דק"ש הוא שינון לכך אסור למודעינהו, אבל רבא סבר דמבטלין לק"ש כר"י וא"כ דמיא לכל הני מצוות ובוה מקיים ג"כ עלה הך דוהגית בה יומם ולילה, וא"כ כיון שמצוה היא בעצמותה לצאת בה ידי חובת מצווה אחרת צריך כוונה [וכזה כתב הר"ן בר"ש ותוספות ברכות גבי נתכוון אדעתא דחמרא וברוך אשיכרא עי"ש ודו"ק] והוה דוגמא להאי דאמר ריש זבחים השוחט לשם עולה כו' לשם חולין כו' מ"ט דאתיא בה מינה ומחריב בה כו' ה"נ הכוונה בה לצאת ידי חובת ק"ש, מגרע כח הת"ת בה ובעי כוונה ודו"ק. ונראה דהמכילתא דסברה דקורא בתורה פטור מתפילין סברה דתפילין כתוב למען תהיה תורת ד' בפך אלמא דעיקר מצוותה הוא בגדר שנון ולכך מי שתורתו אומנתו פטור מתפילין ויעוין דברי הגר"א בזה דברי נועם ולפ"ז מבטלין תפילין עבור מצוה פרטיית לכן תני בירושלמי סוף מגילה מזוזה שבלתה אין עושין תפילין תפילין שבלו עושין מזוזה שמעלין בקודש כו' אולם תלמודא דילן סברה מזוזה שבלתה עושין תפילין תפילין שבלו אין עושין מזוזה במנחות דף ל"ב ע"א לכן סברה דתפילין הוי מצוה פרטיית ולכן חייבין אף אם עוסק בתורה ותורתו אומנתו וקדוש יותר ממזוזה וקודם לקנותה אם אין לו רק כדי אחת מהן יעו"ש. ומה מיושב לפ"ז הא דאמר בירושלמי שבת פרק שמונה שרצים עור של עוף כותבין עליו מזוזה משום דמזוזה קדוש טפי קמ"ל רבותא ובבבלי שם אמר רב הונא שבת דף ק"ח ע"א כותבין תפילין ע"ג עור של עוף טהור דרב הונא לטעמיה בירושלמי מגילה, סבר כבבלי דתפילין קדוש יותר קמ"ל רבותא. ועל פי דברינו אלה ראינו לפרש שמועה דריש המוצא תפילין דשקיל וטרי לר' מאיר ור' יודא דסברי דתפילין הוו מצוה שלא הזמן גרמא, ושבת ולילה זמן תפילין. ותמוה טובא אטו מי לא מודו דכולהו נשי דעלמא לא היו מניחין תפילין לבד מיכל בת שאול, ועוד דא"כ מאי פריך הגמרא בברכות פטורות מן התפילין פשיטא, ועוד נתקשו בתוספות עיין עליהם והענין בכולו פליאה!. לכן לדעתי נראה עפ"י מה שבארתי לעיל בפלוגתא דבבלי וירושלמי אם תפילין הוי שנון וכמו קריאת שמע לרשב"י בירושלמי ריש ברכות, וכל עסק תפילין הוא להזכיר בני האדם להגות בתורה, ולפ"ז העוסק בתורה פטור מן התפילין כמבואר במכילתא, או דזה מצוה ככל מצוות דעלמא, וניחוי מצד המושכל אם הוא שנון להזכיר ולהעיר לבות בני אדם לתורה, היתכן שבלילה יהא פטור מן התפילין, הלא אין רנה של תורה אלא בלילה, ולא איברי לילה אלא לגירסא ומכש"כ שבת ויו"ט שלא נתנו שבתות אלא לעסוק בהן בד"ת [ירושלמי סוף אלו קשרים] ועוד

סלוקי וה"ק, למלמד אחר מהיר ממנו במקרא, ר"ל שמלמד אחד ודאי עושה שיעור המורגל אבל זה מהיר ממנו, ממנו דייקא, דהיינו דגריס טובא יותר מן הראוי, מסלקינן לאידך ומותבינן להאי דגמר טפי וכרב דימי, והיינו מוליכין שכתב ז"ל דהיינו ענין הסילוק האמור בגמ'. ואמר עוד בין בדקדוק, ר"ל שאותו לא דייק, והאי דייק ואמנם במקרא שוין שיעורו של זה כשיעורו של זה, ומ"מ הואיל ואידך דייק מיניה ולא יבאו התינוקות לידי טעות מוליכין כו', והיינו סילוק. וחלוקה זו לרבא נמי הואיל ושוין במקרא, ולא פליג אלא בדגמר טפי לענין מותבינן, אבל כששוין והאחר עודף בדקדוק מודה דמסלקינן, וממילא משמע וכדאמרן, ודוק.

ד"ן ד. וז"ל שאין לו אשה לא ילמד תינוקות מפני וכו' וכו' אשה וכו'. כתב מרן הקדוש ז"ל וז"ל, כלומר ואפילו נשואה דבשלמא גבי איש כיון שאשתו עמו היא משמרתו לפי שדרכה להיות תמיד וכו', עכ"ל. וכתב הרב בעל בני חיי בחידושי על הרמב"ם ז"ל וז"ל, וקשה דא"כ היכי כתב הרמב"ם ז"ל בפ' כ"ב מהלכות איסורי ביאה (ה"ג) שאינו צריך שתשב עמו בבית עכ"ל עיי"ש, עיי' בב"ח סי' רמ"ה ופרישה ודרישה שם ובבית שמואל בא"ה סי' כ"ב (ס"ק כ"א).

פרק ג ד"ן ד. היה לפני עשיית מצוה ות"ת אם אפשר למצוה להעשות ע"י אחרים לא יפסיק תלמודו ואם לאו יעשה מצוה ויחזור לתלמודו, עכ"ל. ויש לדקדק בדברי רבינו דקשיא דיוקא אדיוקא, דממה שאמר היה לפני וכו' משמע שהיו שתיהן לפניו ועדין לא התחיל לעסוק בא' מהם, הא אלו כבר התחיל לעסוק בא' מהם אפילו איפשר לעשותה ע"י אחרים לא תדחה, ודוגמא כתב הר"ן ז"ל בפירוש ההלכות פ"ק דקדושין דף תרל"ד ע"ב (יג, ב בדפי הרי"ף) וז"ל, הלכה כאיסי בן יאודה מיהו ה"מ בשתיהן לפניו אבל כשהתחיל במצוה אפילו שאפשר לעשותה ע"י אחרים אם נזדמנה לו מצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים לא יניח את הראשונה, עכ"ל. ואלו ממ"ש לא יפסיק תלמודו וכו' ויחזור לתלמודו, משמע אפילו התחיל בתלמוד יפסיק אם היה מצוה שא"א להעשות ע"י אחרים. וכן נמי קשה להטור שכתב כלשון זה בסי

וההיא דאמר רבא לקמן (ע"ב) בספר מתא דהויה פסידא דלא הדרא, היינו שלא למד שיעור הרגיל אלא מתרשל מאד במלאכתו, וכן אפילו שלומד השיעור הרגיל ולמד בטעות פשיעותא הוי ופסידא דלא הדרא, דאותה שעה שמלמד להם טעות הם מתבטלין וכמ"ש התוס' שם (ד"ה ומקרי), והוא מה שכתב הרב בהלכות שכירות פ"י (ה"ו), ולא אמר רבא דלא משגחינן לדיוקא אלא כדגריס טפי, ר"ל הרבה יותר מן השיעור המורגל דאז ממלא חסרונו והותר, ודוק.

ועוד נראה לע"ד שדעת רבינו לפסוק כרב דימי, וס"ל דלא נחלקו רבא ורב דימי אלא לכתחלה למי מותבינן, אבל לענין סלוקי מודה רב דימי דלא מסלקינן. והכי דייק לישנא דתלמודא, דבמימרא קמיתא אמרו מסלקינן והכא אמרו מותבינן משמע הא אם היה מלמד קודם שבא אחר שלומד טוב ממנו לא מסלקינן, וכן משמע מדברי הטור (י"ד סי' רמ"ה). וס"ל לרבינו שמחלוקת רבא ורב דימי היינו בחדד גריס טובא ואידך דייק אבל לא גריס כאידך, ומכל מקום איננו מתרשל בשיעור הלימוד, ובהא הוא דלרב דימי מותבינן למאן דדייק ולרבא למאן דגריס, אבל היכא דתרווייהו גריס כי הדדי מסלקינן למאן דלא דייק ומותבינן למאן דדייק, וכל שכן לכתחלה, זה אפשר שיטת רבינו בהך פלוגתא.

והנה כי כן זהו שכתב רבינו לעיל בדין ג' וז"ל, מלמד התינוקות כו' או שהוא מתרשל בלימודן כו' לפיכך אין ראוי להושיב מלמד אלא בעל יראה מהיר לקרות ולדקדק, עכ"ל. היינו פלוגתא דרבא ורב דימי ופסק כרב דימי, ופירוש דבריו אין ראוי כו' אלא בעל יראה כו' מהיר לקרות ולדקדק כו', ירצה מהיר לאפוקי מה שקדם דהיינו מתרשל ועושה מלאכת ה' רמיה, דההוא פושע הוא ודאי, ולא מבעיא דלא מותבינן אלא מסלקינן לגמרי, אבל מאי דמותבינן לכתחלה הוא מהיר לקרות והיינו כשיעור הראוי ולא בעי העדפה ולדקדק, דכיון דאינו מתרשל ודייק לדידיה מותבינן, אפילו דאיכא חד דגמיר טפי בהעדפה יותר מהאי דדייק, מ"מ כל שאינו מתרשל מותבינן ליה כיון דדייק, ולא חיישינן לאידך דגמיר טפי כיון דלא דייק, והיינו דרב דימי.

ובדף ו' כתב ז"ל, מוליכין את הקטן וכו' למלמד אחר שהוא מהיר ממנו בין במקרא וכו', היינו לענין

נזדמנה לו מצוה שא"א וכו' עושה המצוה ואח"כ יחזור ללימודו, מטעמא דלא שייך בו התחלה ממש וכמ"ש. ואלו כתב ברישא היה עוסק בתורה וכו' הוה קס"ד דבשאר מצות נמי אפילו אם התחיל פוסק למצוה שא"א ליעשות ע"י אחרים וכ"ש הוא, משום הכי כתב היה לפניו וכו'. ואי לא כתב לא יפסיק וכו' היה קס"ד דהיינו כשלא התחיל כלל ללמוד, אבל אם התחיל לא יפסיק כלל, מש"ה כתב לא יפסיק לאשמועינן אפילו שכבר התחיל, וטעמא כמו שכתבתי.

והשתא שמעינן שפיר דבשאר מצות כל שהתחיל בכל גונא לא יפסיק. וכ"ת מה זו למידה, שעדין אני אומר דת"ת שאני שא"א ליעשות ע"י אחרים דהא כל אחד ואחד חייב בפני עצמו, אבל מצוה שאפשר ליעשות ע"י אחרים אפילו התחיל פוסק, ליתא, דסיפא תוכיח שמפסיק למצוה שא"א ליעשות ע"י אחרים כמו שאר מצות, מעתה צא ולמד את האמור, והיא חכמת הרב לכתוב בסיפא לא יפסיק וכו' ויחזור וכמובן, וכל שנזדמנו שתי מצות שקולות וא"א לקיים שתיהן מאי דבעי עבד, זולת כשיש שם ביטול מצוה וכדבעינן למימר לקמן בס"ד, ודוק. ומיהו זה דוחק לרעת עטרת זהב, שהוא כתב לקמן, כיון שיכולין להתקיים שתיהן שהרי יכול אח"כ לחזור ללימודו עכ"ל. ויש עמעותי דברים בדברי הרב בעל עטרת זהב כאשר יראה המעיין ואין צורך להזכיר דוק ותשכח.

ובפ"ו מהלכות ממרים דין י"ג כתב רבינו וז"ל, אמר לו אביו השקני מים ויש בידו לעשות מצוה, אם אפשר למצוה שתעשה ע"י אחרים תעשה ע"י אחרים ויתעסק בכבוד אביו שאין מבטלין מצוה מפני מצוה, ואם אין שם אחרים לעשותה יתעסק במצוה ויניח כבוד אביו שהוא ואביו חייבים בדבר מצוה, ות"ת גדול מכיבוד אב ואם, עכ"ל. ולפי כל האמור לעיל צ"ל שזה שכתב רבינו ויש בידו לעשות מצוה לאו שכבר היא בידו ועוסק בה, אלא שמזומנת ומוכנת לפניו כמצות האב שא"ל השקני וכו' ואכתי לא הלך, וזהו שכתב לעשות מצוה ולא כתב שיש בידו מצוה כו', אבל אם כבר היא בידו אע"פ שאפשר ליעשות ע"י אחרים לא תדחה, וכטעמא דכתיבנא לעיל. ומיהו כשאין בידו המצוה ממש מצות האב קודמת, ולא

רמ"ו. וכן נמי קשה להרב בעל עטרת זהב שכתב כלשון זה בסימן רמ"ו ס' י"ח וז"ל, היה לפני עשיית מצוה ות"ת אם אפשר למצוה להעשות על ידי אחרים לא יפסיק תלמודו ואם לאו יעשה המצוה ויחזור לתלמודו, דאע"ג דתורה עדיפא אין סברה שתדחה המצוה מכל וכל בשביל התורה כיון שיכולין להתקיים שניהם, שהרי יכול אח"כ לחזור ללמוד, עכ"ל. וכיותר יש לתמוה על הרב בעל עטרת זהב, דבסימן ר"מ ס' י"ב כתב וז"ל, מיהו הני מילי כששתיהן לפניו אבל אם התחיל במצוה תחלה יגמור אותה תחלה דהעוסק במצוה פטור מן המצוה עכ"ל, ועי"ש והן הן דברי הר"ן שם, והכא כתב ואם לאו יעשה המצוה ויחזור לתלמודו דמשמע אפילו שהתחיל במצוה.

וידעת הר"ם במז"ל והטור הוה מצינן למימר דבת"ת לא שייך התחלה ממש כמו שאר מצות, דגבי ת"ת כל פרק ופרק או משנה ומשנה ואפילו דבור א' מצוה שלימה חשיבא, וכדתנן (אבות פ"ב מט"ז) לא עליך המלאכה לגמור וכו', משא"כ בשאר מצות שיש להן גבול ומדה, ומ"מ בת"ת נמי יצדק לשון הפסק מצד א' דהיינו שכבר התחיל ללמוד, באופן שרצוני לומר שמצד א' בת"ת לא שייך התחלת מצוה כמו שאר מצות, אלא כל קמא קמא שלמד הרי כבר קיים מצוה ומה שעתידי לקרות הבא לפניו הוא התחלת מצוה, משא"כ בשאר מצות וכגון מל ולא פרע וכדומה, ומצד אחד שייך לשון הפסקה בשגם כבר התחיל ללמוד. והנה כי כן צדק לשון הרמב"ם שכתב היה לפני עשיית מצוה ות"ת כו' לא יפסיק תלמודו וכו', ר"ל אע"ג שהוא היה קורא מקודם מ"מ היה לפניו קרינן ביה לגבי העתיד ללמוד, דכיון דכל דיבור ודיבור שהוא קורא מצוה בפני עצמה היא הנה כל הבא אחריו מצוה אחרת היא ודוק, ובחכמה נקט לישנא כה"ג לאשמועינן בעלמא דדוקא כל שהיו שתיהן לפניו אמרינן דאם היא מצוה שאפשר להעשות ע"י אחרים תדחה, אבל אם כבר התחיל באיזו מצוה ושוכ נזדמנה לו מצוה שא"א להעשות ע"י אחרים, וכן לת"ת שעדין לא התחיל כלל והוא כבר עוסק במצוה ובהיותו עוסק נזדמן לו ספר ללמוד או רב, מ"מ לא יניח אותה מצוה שעוסק בה וכמ"ש הר"ן. וכתב לא יפסיק וכו' לאשמועינן דבת"ת אפילו התחיל אם

ד. בהגהות רעק"א שר"ע סעי' י"ח הראה מקום לדברי רבינו.

אנו צריכים חכמה!

30/06/2018 אהרן

הודפס מאתר אוצר החכמה tablet.otzar.org עמוד 15

30/06/2018 חתום